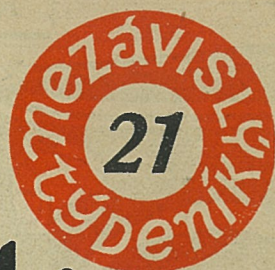

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 25. KVĚTNA 1938

ZA KČ 2.—

Československo není Rakousko

F. PEROUTKA

Anšlus nebude

MILENA JESENSKÁ

Kolik je Němců v Československu? JOSEF KREJCI

Evropská politika britských konservativců

ZD. SMETÁČEK

Srdce Evropy je zdravé

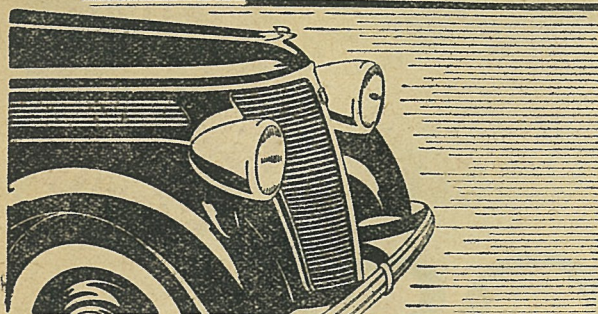
PAVEL VILEMSKÝ

Nač lze soudit z obecních voleb

JAR. KLADIVA

Od demokracie k nacismu — Hlavní příznak obecních voleb — Szálasi odchází?
FS = SS — Ze Šavla Pavel — Staří si vyčítají — Rakouský život „po osvobození“
„Ja“ dra Karla Rennera. — Lynch v číslicích — Zkracují se vzdálenosti?

Rychlost je radost

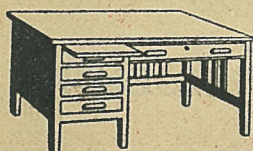

obzvláště ve voze, kterému můžete věřit, ve voze, jenž přemáhá v krátkém čase velké vzdálenosti při tak malých nárocích na benzin a olej jako Praga. Vychutnejte radost z rychlosti v novém voze Praga. Všechny nové typy, Piccolo, Lady i ostatní, jsou stavěny pro vystupňovanou rychlost při vystupňované bezpečnosti.

PRAGA

vůz na statisíce kilometrů

ČESKOMORAVSKÁ-KOLBEN-DANĚK, a. s.
automob. odd., Praha X, Karlova 22 • tel. 32051-5, 38641-5

V sebemenším bytě
získáte

PRACOVNÍM STOLKEM

č. 310

100 cm dlouhým, 65 cm hlubokým

nástroj
POŘÁDKU A POHODLÍ

PRAHA II., Vodičkova 32

Sanatorium dr. Opatrný

Telefon číslo 15

Starý Smokovec

léčí plicní choroby - Morbus Basedow - Otevřeno po celý rok

Zrcadlové sklo

Zrcadla

Stavební sklo všech druhů

Skleněné obklady stěn Miropak

Neo-Triplex

netříštitelné autosklo

Mirit bezpečnostní sklo

Wolf a Štětka nást., akc. spol.

PRAHA II, Truhlářská ul. 16. Tel. 600-97 a 631-79

30 LET PRO ZDRAVÉ SRDCE
LÁZNĚ PODEBRADY

Odborný lékař pro porod-
nictví a pro nemoci žen

MUDr. K. STEINBACH

PRAHA II, Havlíčkovo náměstí 22. — Ord. 9—11, 2—4. — Telefon 270-13

DENNĚ **LIDOVÉ NOVINY**

JEDNOU TÝDNĚ **Přítomnost**

JEDNOU MĚSÍČNĚ **KRITICKÝ MĚSÍČNÍK**

Administrace Praha I., Národní třída 11

OBSAH 20. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: IVO DUCHAČEK: Hovory o Československu. — ZD. SMETÁČEK: Dělá vláda správnou politiku? — Dopisy Čecha a Němce. WILLY HAAS: Kdo má lepší literaturu? — JOSEF LÖBEL: Omlazení dnes a zítra. — Kandidát města Prahy. — Odboj proti Vatikánu. — Diplomacie a obecní volby. — Pan Stříbrný a židé. — Irský příklad. — Pražský statut. — České a německé babičky. — Vnitřní emigranti? — Německá sociální demokracie musí být zahubena? — Od jedné ke čtyřem. — O obraz Oravy. — Co s komunistickou stranou?

Přítomnost

řídí **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TŘÍDA 11

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. Dohledací pošt. úřad Praha 25. • Odpovědný redaktor Zdeněk Richter.

TISKEM KNIHTISKÁRNÝ O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TŘÍDA Č. 62

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 25. KVĚTNA 1938

ČÍSLO 21

Československo není Rakousko

Bylo-li to třeba dokazovat, bylo to dostatečně dokázáno od pátku minulého týdne do dnešního dne. Schuschnigg — náhodou také v pátek — mobilisoval na ochranu svého plebiscitu. Večer téhož dne přestalo Rakousko patřit dějinám, do nichž hrozivým krokem vstoupilo Velkoněmecko. Československo rovněž povolalo vojsko na ochranu svých voleb. Pohyby německého vojska na jeho hranicích byly přibližně stejné jako před dvěma měsíci na hranicích rakouských. Nuže — a Československo naprosto nepřestalo patřit dějinám. V pondělí večer, místo aby se přimlouval, aby bylo připraveno místo pro nové emigranty, tázal se v anglické sněmovně konservativní poslanec vlády, zda má v úmyslu blahopřát tomuto statečnému státu k odvaze, již prokázal.

Vyložili jsme zde krátce po Anschlussu, že touto událostí, jakkoliv ohromivá byla a jakkoliv se zdálo, že vrhá ponuré světlo po budoucnosti, byl vyčerpán okruh snadných úspěchů Německa; o další že bude musit Německo, bude-li se mu chtít, usilovat s risikem nejen války, nýbrž přímo války světové. Tato vyhlídka skutečně stanula před očima německých vůdců se vši potřebnou jasností. Zdá se, že si zakryli oči rukama v slabé závratí. Německý meč — ovšem meč ještě nedokutý, jak musíme dodat k vůli úplnosti, jež se může nepříjemně dotknouti těch, kteří touží mítí zajištěný pokoj navždy — zůstal v pochvě. Pohyby německého vojska na našich hranicích byly vyloženy uspokojivě, anglický ministerský předseda mohl sdělit, že německá vláda vítá snahu britské říše, aby konflikt byl urovnán.

Ačkoliv nebylo dovoleno podati našim čtenářům v sobotu a v neděli všechny informace, pocítili přece sami ze skutečností, jež mohli kolem sebe pozorovat, že nebezpečí války se přiblížilo na dosah i krátké ruky. Co jsme od pátečního večera prožívali, byla největší Kraftprobe (jak Němci říkají) od světové války. Dvě fronty hrozivě stanuly proti sobě a přes úzký příkop ukazovaly své svaly. A my při tom byli hlavním tématem.

Proč — zatím — byla katastrofa odvrácena?

Všech dosavadních úspěchů diktátorských bylo docíleno tím, že tyto státy obratně dovedly rozšiřovat hrozbu války a apelovat tímto drsným způsobem důtklivě na ostatní svět, který, jako všechny rozumné bytosti, si války nepřeje a pokládá ji za neštěstí. Ale i úspěchy této metody jsou ohraničeny: končí tam, kde ostatní svět nabude přesvědčení, že všechny ústupky nemohou zajistit mír na trvalo, naopak, že některé z nich by posílily protivníka tak, aby tím spíše se někdy v budoucnu útoku odvážil. Svět si již ujasnil, co by znamenalo, kdyby Německo, zmocníc se Československa, otevřelo si cestu do střední Evropy a na východ, a jak nepříjemné by bylo pak stanouti proti tomuto obru. Byly-li na západě nějaké orientační spory o tuto věc, ustaly. Československo nabylo, myslíme, že definitivně, klíčového postavení

v otázce míru a války. Je to postavení zároveň čestné i nebezpečné. Uznalo se, že není možno dovoliti Německu, aby zesílilo svou moc oním pro nás zákazonným způsobem, o který zřejmě usiluje. To by znamenalo naprostou jeho převahu, které by dnešní jeho bojovný režim jednoho dne zcela jistě využil proti dalším. Proto západ rozhodl se tentokráte po prvé čeliti odhodlaně válečné hrozbě, a není téměř pochyby, že se stejně rozhodne vždy příště. Zlé sny, které navštěvovaly některé naše lidi a vedly k tomu, že ráno mluvili pošetile a úzkostlivě psali do novin, jsou rozplášeny. Československo není a nebude opuštěno. Ne proto, že by ve Francii a Anglii sídlili sami obětaví ctitelé malých národů, nýbrž proto, že tam žijí lidé, kteří dobře prohlédají a střeží své vlastní zájmy. Vedly se u nás debaty o ceně našeho spojeneckého systému, a bylo možno se přit do nekonečna, poněvadž v politice všechno se potvrdí teprve zkušeností: povedou se takové debaty ještě? Představme si, že bychom byli musili čeliti takovéto krisi bez svých spojení: pak by skutečně bylo nejlépe se učiti geografii Československa z novin, ne z učebnic.

V evropské historii nastala tedy nová epocha: soudí se, že Německo svým vlastním způsobem domohlo se již stavu, který je možno považovati za spravedlivý; mír versaillský byl již způsobem více méně bouřlivým revidován; Německo odčinilo svou porážku před dvaceti lety; bude-li chtít jíti dále, bude se na tlak odpovídat tlakem, na hrozbu hrozbou, na zbraň zbraní. Tento nový způsob přivede nás buď blíže k válce — nebo nás od ní oddálí. Zda se váhy nakloní sem nebo tam, to, jako od samého počátku, záleží na tom, zda se Německu podaří naléztí pro světovou válku silné a spolehlivé spojence. Nepodaří-li se mu to — o válce bez spojenců ani Hitler v „Mein Kampf“ nemluví — dožijeme své dny pravděpodobně v míru, byť v míru trochu rozčilujícím.

Není pochyby o tom, že nyní po celém světě se přemýšlí o významu posledních dnů a že se dělá bilance. Není možno, aby se tato bilance uzavřela, aniž by se do ní zaknihovala cena odhodlanosti, která po prvé v tomto případě se stala metodou demokratické fronty. Co po této stránce bylo třeba prokázati, bylo prokázáno. Situace se vyvinula tak, že napříště Německo už nic nezíská prostě tím, že do vzduchu vyrazí několik hrozeb. Očekávajíc stále, že tento okamžik přijde, netušili jsme, že přijde právě tehdy, kdy se bude jednati o nás. Stali jsme se v těchto dnech nástrojem historie, a ze všech stran dochází uznání, že dobrým nástrojem. Rozdíl mezi rakouským a československým pátkem nikdy nebude zapomenut.

Je třeba ještě trochu analyzy událostí. Mělo Německo, provádějíc ony určité pohyby svého vojska podél našich hranic, přímé úmysly útočné? O tom je třeba pochybovat, ač posuzování situace se tím celkem nezmění. Německou metodou, aspoň v této periodě ještě, není přímý útok, nýbrž jakási kombinace všech mož-

ných metod nátlaku a zastrašování. Německo zatím ještě sbírá jen zralé ovoce, a zdá se, že se chtělo přesvědčit, zda jsme již uzráli. Všechny německé úspěchy dosavadních, které svět tak deprimovaly, bylo dosaženo ne tím, že německé vojsko útočilo, nýbrž tím, že při vhodné příležitosti klidně vpochovalo. Je pravděpodobno, že jsme měli býti po této stránce vyzkoušeni, jako před dvěma měsíci bylo vyzkoušeno Rakousko. Vojsko, které by zamýšlelo válečný útok, neshromažďovalo by se nepochybně tak nápadným způsobem na našich hranicích a nekývalo by asi a nepokřikovalo přes ně. Doby rytířského vyhlášení války à la „Páni Angličané, strílejte první“, dávno již minuly. Němečtí vůdcové byli tak laskavi, že několikrát pověděli světu, jakým způsobem by zahájili příští válku: náhlým, nečekaným přepadem. Na to okolnosti tentokrát neukazovaly.

Hromadění vojska na našich hranicích mělo nepochybně jiný účel: dnešní německý režim, jak známo, vyrostl z agitace, a užívá podle všeho nyní k agitaci i vojska; nejspíše jest pravda,

Za druhé: zdá se, že henleinovští vůdcové posílali do Německa naprosto nadějně zprávy a že naznačovali, že státní autorita zde tak oslábla, že při vnějším nátlaku by mohl nastati úplný rozklad a že by německé vojsko se mohlo jako v rakouském případě dočkat své příležitosti. Spíše tedy než na přímý útok pomýšlelo Německo opět jednou na vyzkoušení své oblíbené kombinace vnitřního rozkladu s vnějším nátlakem. To je skleník, ve kterém zraje ovoce Třetí říše.

Co nastalo dále, bylo asi pro Německo i pro Henleinovu stranu úplným překvapením: místo více méně pokojného rozvíjení této hry přišel energický krok naší vlády, podporovaný našimi spojenci a obzvláště rozhodně tentokrát i Anglií. Německo, nepřipraveno na válku a nezamýšlejíc ji ani, udělalo si počet z nové situace a dosti rychle přijalo zprostředkovatelské služby Anglie, místo aby směřovalo k prohloubení konfliktu. Ucítilo se postaveno proti silám, s nimiž snad nikdy, jistě však nyní nechce zápolit. Kdyby pouhé důvody k válce vždy válku samy vyvolávaly, byla by nepochybně již dávno nad našimi hlavami; příčin k válce je dnes mnohokrát více, než bylo roku 1914. Ale kdežto tehdy se svět do světové války více méně vpotácel náhodou, tentokrát náhody již nebude: každý, kdo by chtěl vyvolat konflikt, ví docela přesně, že ho očekává válka světová. To státníci roku 1914 nevěděli. Hlavní příčinou války tehdy byly nepochybně pochybnosti Německa o stanovisku Anglie. Nuže, pochybnosti podobné v těchto napiatých dnech vůbec nemohly vzniknout, neboť Anglie mluvila tentokrát jasněji, než kdykoliv v poslední historii. Již několikrát jsme o tom řekli: Jaký to pokrok! Aspoň v této věci je svět na dobré cestě.

Co bude dále? Myslíme, že nic zvláštního v nejbližší době. Při temperamentu německých vůdců sotva však lze pochybovat o tom, že si udělali hněvivou poznámku do svého zápisníku a že budou čekat na příležitost, kdy by se mohli k tématu vrátit. Toto byla jen předehra ve chvíli, kdy ještě ani nebyl úmysl zahájit hlavní představení.

Do té doby je ovšem dosti času dělat dobrou politiku: stačí několik změn v dosavadním neútesném obraze evropské politiky, aby i potom bylo nebezpečí války odvráceno. Tomu bude nutno věnovati hlavní úsilí. Nikdo, ani sebe statečnější muž a stát, nepůjde do beznadějného boje proti zřejmé přesile.

Náš stát vychází z této krise s neobyčejným morálním vítězstvím. Podezření, že se rozkládá, že abdikuje v některých svých oblastech, bylo vyvráceno nejdůkladnějším způsobem. Přesvědčení, že je čestno a rozumno státi za námi, bylo ve světě posíláno. Nemýlím-li se příliš, změnil se názor na nás i v Německu, které, ať cokoliv je možno o něm říci, má někde ve své duši mechanismus, jenž pudí tento národ oceňovati statečnost, kdekoliv se vyskytne.

Radujme se z tohoto vítězství zcela tak, jak je dovoleno z něho se radovati. Nedovolme však, aby zaslepilo náš zrak pro některá fakta. Je pravda, že Anglie postavila se do všech důsledků za nás. Stejně je však pravda, že tak učinila, berouc v počet naši ochotu dohodnout se se sudetskými Němci na podkladě spravedlnosti. Tato potřeba, kterou jsme zde mnohokrát vykládali, nemizí ani po posledních událostech. Je třeba po této stránce si bedlivě přečísti i poslední řeč Chamberlainovu, jinak tak triumfální pro nás. Nenechává nikoho na pochybách, že Anglie počítá s naší ochotou jednat s Němci podle všech zásad rozumné spravedlnosti jako téměř s nejdůležitějším faktorem, který může vnést pořádek do dnešní Evropy. Nenechává ani na pochybách, že Anglie nehodlá oslabit své rady, které posílá do Prahy v tomto smyslu. Poznali jsme, jakou cenu má pro nás přispění této říše. Nedá se však říci, že bychom neznali cenu, kterou je nutno za to zaplatit, i kdyby k tomu někomu vlastní rozum neradil.

Musíme si tedy zachovat horké srdce a chladnou hlavu a nesnažiti se z posledních událostí vyčísti smysl, který v nich není. V česko-německém poměru otvírá se právě nová, třetí perioda: v první domýšleli se Češi většinou, že mohou ignorovati německý problém; v druhé, která začala rakouským Anschlussem a skončila nepochybně vtáhnutím našeho vojska do německých krajů, domnívali se Němci, že mohou ignorovat příslušnost k našemu státu. Obě tyto iluze byly rozplásheny. V třetí periodě, která nastává, bude nutno se vším úsilím hledat řešení na základě nejúplnější spravedlnosti. Ani poslední události na tom nic nezměnily. Nebylo by těžko nalézt riskantní řešení na měsíc, na půl roku, snad na rok. Avšak my musíme hledati řešení, které obstojí i za pět a za deset let a vůbec vždy. Řešení trvalé, je-li vůbec na světě. Musíme spojití ve svých duších odhodlanost s rozumností. Ani to, ani ono samo, by nestačilo.

F. Peroutka.

poznámky

Srdce Evropy je zdravé

Pravdu smíme říci i v tom případě, když zní příjemně. Je objektivní pravda, že jsme se v posledních dnech chovali dobře. Byly to nebezpečné dny. Svět to ví a chápe, jak mnoho závisí na tom, aby náš lid nedělal chyby. Bude-li mír zachován, budeme mít kdy, abychom na poslední dny byli trochu pyšní. Dnes, kdy nebezpečí ještě nepominulo, spokojíme se prostým: ano! Pro lidi, kteří používají mozků ke kritickému zkoumání, je dvojnásob krásné, mohou-li říci ano. Je to v pořádku — náš lid se chová správně.

Záplava událostí, která se dostavila v posledních dnech, byla by jindy stačila na deset let, politicky pohnutých. Vojenská opatření, která tak nebo onak postihla velmi mnoho rodin; vysoké napětí v politice na celém světě, které drásalo nervy každého člověka; a k tomu ještě rozčilení v souvislosti s důležitým a prudkým volebním bojem — to všechno za jediný den. Vojenská opatření fungovala výborně, samozřejmě a přesně, jako bychom se nikdy nebyli učili ničemu jinému; politické napětí snášeli jsme s takovým důstojným klidem, jako bychom vůbec nečtli noviny; volby přinesly takové výsledky, že o zdravém rozumu a politické poctivosti našeho lidu nemůže už vskutku nikdo pochybovat. Tyto tři události odehrály se současně, a někde jinde v Evropě, byla by stačila jediná z nich, aby vyvolala vysokou horečku. Jednoho dne budeme si o tom podrobně vyprávět a jednoho dne také pocítíme, že nás Evropa teprve teď objevila.

Právě proto, že jsme srozuměni s chováním našeho lidu, je nám snadnější poukázat na zlozvuk, který porušil čistý souzvuk posledních dnů. Zlozvuk přišel od strany, která se považuje za vzor nacionální spolehlivosti a vlastenecké horlivosti a chtěla mimo to získat několik voličů. Zpívala proto poněkud hluchně a, jak jsme již řekli, falešně.

Uvádím na příklad „nacionální“ demonstrace, „procházků“ a recitační sbory v Brně, v Praze a v několika jiných českých městech. Především musíme konstatovat, že sotva šlo o „nacionální“ projevy. Viděl jsem na vlastní oči, jak se tyto čtrnáctikarátové vlastenci zdravili na Slovanském ostrově v Praze „německým pozdravem“, t. j. zdviženou pravicí. Domnívají se tyto radikálně vlastenečtí pánové, že je možno imunizovat národ proti nebezpečí ze sousedství dovozem jeho symbolů? Někdy to už vypadá jako kabaretní sketch s přehnanými a právě proto špatnými vtipy. Na příklad večer, kdy se konala Henleinova schůze v „Deutsches Haus“. Uvnitř křičeli henleinovští studenti nadšeně a z plna hrdel: „Židi ven“ (ačkoli uvnitř určitě nebyl ani jediný žid) a venku demonstrovaly „nacionální“ kohorty čtenářů „Expresu“ proti henleinovským studentům se stejným heslem. Kdyby si obě strany byly přivedly tlumočnický, nebyly by ani na chvíli pochybovaly, že jsou vlastně stejného názoru.

V „Přítomnosti“ jsme už často řekli (na příklad v posledním čísle), že antisemitské hulvátství je v Československu právě tak sprosté, jako kdekoli jinde, ale mimo to ještě dokonale hloupé a poškozující dokonce přímo politické a strategické zájmy státu. Co se to děje vlastně v mozku takového Čecha, který v květnu 1938 nevidí široko daleko nebezpečnějšího nepřítel než žida? Československo má, bohužel, ve svém sousedství dost protivníků. Čím „čistější“ jsou to arijsci, tím rychleji chtějí škrtnout Československo s mapy světa. Ale to zřejmě nepůsobí mladým čtenářům „Expresu“ žádné starosti. Ani jim nenapadne, že se chovají také, jako by byli předvojem tohoto „arijského“ útoku pangermanismu. Domnívají se, že jsou při tom ohromně nacionální, ale nestačí, nemají-li na nohou bílé punčochy, důležitéjší je, co má kdo v hlavě. Čím menší je některý národ, tím moudřejší musí být, aby zůstal na živu. Češi si prostě hloupout nemohou dovolit. Pochopili to velmi dobře: málokdy se zhroutila některá politická strana tak žalostně, jako strana „Expresu“. V klidnějších dobách byli by si snad voliči dovolili legraci a byli by oblékli clowna do kostýmu volebního vítěze, ale dnes není vhodná chvíle pro politickou fidlovačku. Dnes se hraje vážný kus a my v něm — bohužel — hrajeme hlavní roli a máme příliš mnoho „arijských“ protivníků, než abychom shledávali vhodným vyvolatí si za nepřátele právě těch několik tisíc československých židů. Nepřátele, které skutečně máme, pro naši skromnou potřebu dokonale stačí.

V tomto zbytečném hluku, který se ozýval v těchto dnech v českých ulicích, neměl český překlad Henleinových štvanic monopol. Do tlačeničky se dostalo i několik vážných lidí, kteří chtěli upřímně demonstrovati za česká hesla: volali po rozhodné a silné obraně proti pangermánskému útoku. Nemá to však smysl volati po ní v pražských a brněnských ulicích: všichni tu jsme jednoho mínění a do Londýna takové výkřiky stejně slyšet není — tady jsou na místě jiné prostředky zpravodajské. O tomto období velikého sporu nerozhoduje se na ulicích a náměstích československých, nýbrž ve státních kancelářích evropských. Náš stát se stal „srdcem Evropy“ — sice trochu jinak, než jsme si kdysi představovali, když jsme zvali touto větou pokojného pocestného do naší letní krajiny. Čím klidněji srdce bije, tím silnější a pohyblivější je celé tělo. Mějme to na paměti!

A toto srdce může klidně bít. Je docela v pořádku. Po těchto posledních dnech je to naprosto nepochybné. Anž by zrušil svobodu jediného občana, anž by sebe nepatrněji napodobil zlozvyky diktatur, provedl československý stát — doslova přes noc — takový nástup, jehož přesná disciplína a nesmírný technický účinek jsou téměř bezpříkladné. Občané tohoto státu vyslovili den na to vládě důvěru s klidem právě tak bezpříkladným. Nestačí však, že lid důvěruje vládě — vláda musí také důvěřovat lidu. Učinila to: vláda považovala za naprosto zbytečné svou vážnou akci kombinovat s „výjimečným stavem“, který by leckterá vláda asi použila vůči svému civilnímu obyvatelstvu. Obě strany jednaly správně, spoléhaly-li na sebe navzájem. Cizinec, který by byl minulou neděli pozoroval davy naprosto nehystericky chodit po Václavském náměstí, byl by jistě myslel, že je to neděle, jako každá jiná. Byla to však zvláštní neděle.

Tento den nám dovoluje, abychom důvěřovali republice, jejím lidem a její vládě. Dovoluje Evropě, aby tuto důvěru sdílela a odměnila. A zdá se, že Evropa pochopila, co je její povinnost, právě tak dobře, jako jsme to pochopili sami.

Pavel Vilemský

Od demokracie k nacismu

Po světové válce a při mírovém jednání zdůrazňovali Němci, že dohoda nemá proti sobě už bývalé císařské, nýbrž nové, demokratické Německo, kterým se neslo heslo: Nie wieder Krieg! Němci nám musí přiznat, že i my jsme jim uvěřili a upustili od jakéhokoli politiky odplaty, ačkoli leckdy s těžkým srdcem. T. G. Masaryk zapomněl na všechna osobní přikori a žádal v zájmu budoucnosti totéž i od svých spoluobčanů. Dnes, kdy 85 procent našich Němců se zřeklo demokracie a přešlo do „krvevěaristokratického“ nacistického tábora, musíme si dát otázku, byla-li tato politika smířlivosti, usléchtilosti a potlačené pomsty správná. Jistě ano!

Když před několika lety začínal nacismus našich sousedů nabývat určitějších forem, netušil nikdo, že zasáhne tak ostře nejen do našeho národního, ale i státního života. Právě před třemi lety, 19. května 1935, byla naše veřejnost překvapena tehdy ještě jen henleinovským, nikoliv nacistickým volebním vítězstvím, které přineslo sudetoněmecké straně u nás rázem dvě třetiny všech německých poslaneckých mandátů. Ihned bylo jasno, že 44 henleinovských poslanců není jen otázkou německého zastoupení v našem Národním shromáždění, ale že jde o hnutí, které se snadno může dostat do konfliktu s principy našeho demokratického života. Začaly se ozývat hlasy, že toto německé hnutí vyrostlo z české národní vřazenosti, z naší snášenlivé a shovívavé národnostní politiky. Byl to ovšem omyl, ale naši nacionální radikálové doporučovali rozpuštění henleinovské strany a nastoupení ostrého národnostně protiněmeckého kursu. Zdálo se jim, že není třeba léčit nemoc, že stačí potlačit její příznaky, a vytýkali naší národnostní politice „slabost“. Dávali „dobré rady“ na zavedení nacionální hrůzovlády, které ovšem nebyly brány vážně. Podle některých z našich radikálů měli jsme postupovat proti Němcům podle dnešních nacistických metod, zavírat jim školy, pronásledovat je pro jejich německý kulturní život a brát jim násilím jejich německou civilizaci.

Na štěstí nebylo těchto rad uposlechnuto, a my jsme tak mohli dnes svět přesvědčit, že bojujeme pouze s nacismem, nikoliv s němečtívím našich spoluobčanů. Výsledek planého radikálního byl býval rozhodně špatný. Předně si vážně nelze představit, že je možno odnárodnit tři miliony příslušníků velikého národa násilnými prostředky. Mnozí u nás se dopouštěli chyby zbytečného nacionálního dráždění a nedovedli pochopit, že, co platilo kdysi pro nás, bude platit i pro naše Němce. Velmocenskými prostředky nedovedli naši nepřátelé v 18. století potlačit několik set tisíc Čechů a Slováků, jak jsme měli po těchto zkušenostech

stech jen administrativní cestou „obrátit“ naše Němce na Slované? Nápad s „počeštěním“ tří milionů Němců za dvacet let je dokonale naivní, ale poněvadž se ještě občas tam, či onde vyskytne a dokonce v jinak zcela seriosním, odborném tisku, je nutno se nad ním zamyslet a jednou pro vždy jej zavrhnout. Výsledek takového radikálního by byla bývala ještě větší německá nenávisť a současně, což by bylo horší, ztráta sympatií demokratického světa.

Výchova našich Němců k demokracii se 385% nepodařila, ale není možno činit vždy odpovědný rodiče za nezdárné děti. Nacistické hnutí nikdy nebylo a není československou záležitostí, nevyrostlo v této zemi, bylo sem přesazeno a vyvíjelo se zcela nezávisle na našem poměru k naší německé menšině. Na vývoj nacistického hnutí nemělo Československo nejmenšího vlivu, nemohlo jej ani zamezit, ani přivést k jiným cílům. Tato prostá skutečnost se ještě dnes často nechápe, a proto je občas slyšet hlasy, že by věc byla dopadla jinak, kdybychom byli dělali tu či onu radikální nacionální politiku.

Nacismus nabýval jen zvolna půdy mezi našimi spoluobčany německého jazyka, dokud nepřišla k platnosti jeho všenecká složka, do nejvyšší míry vypjatý nacionalismus, spojený se sociální demagogií, která byla maskována ostrými slovy proti bolševismu. Naše veřejné mínění bylo již tak vyspělé, že prohlédlo tuto leť dříve, než se nacistickému hnutí podařilo zapustit kořeny i v českém táboře. Proto nebyl v r. 1935 se žádným nadšením přijat Henleinův návrh na národnostní vyrovnání. Čertovo kopyto nacismu a jeho svobodné propagace, omezení demokratických svobod a nauka o rasových přednostech, odklon od křesťanské tradice Evropy, to vše čouhalo příliš zjevně z krásných a loyálních návrhů, které samy o sobě nebyly přijatelné. Jistě bylo možno dojít k jakémusi modu vivendi mezi Němci a Čechy na jiném základě, než byly mírové smlouvy, ale v Henleinovu dobrou vůli 1935 nebylo dostatek víry, a když srovnáme Henleina z 1935 s Henleinem z 1933, musíme si říci, že pravém. A nejen my, nýbrž celý civilizovaný svět vidí dnes zřetelně nepoctivou a neupřímnou hru nacistických harcovníků. Proto tolik sympatií v Anglii, kde je tak vyvinutý smysl pro fair play.

Snažili jsme se poctivě, odvrátit naše Němce od cesty k nacismu, ale marně. Bylo by to snad bývalo možno, kdyby Třetí říše nebyla projevila tolik ochoty pomoci mečem, kde by byly scházely snad jiné argumenty. Zmeškali-li jsme příležitost k vyrovnání v roce 1935, zmeškal ji Henlein v roce 1938. Svět se dal oklamat jen jednou. Nelze již po druhé léčit světu události obdobné oněm, které se staly v Rakousku 10. a 11. března jen jako blahodějnou akci k zamezení občanské války. — Dnes není vyrovnání záležitostí Čechů a Němců, stalo se věcí velmocí, a osud naší německé menšiny není jedině v našich rukou.

B. Palkovský.

Hlavní příznak obecních voleb

Stranická agitace zmocnila se již volebních výsledků jako soudu, který má všeobecnou a celostátní platnost. Po zkušenostech z volební kampaně není to žádné překvapení, protože většina stran nezkrotila své agitační pudy ani nyní. S počátku byla kampaň vážnější a slušnější, než dříve, ale vykojila pak hlavně zásluhou všech čtyř složek bývalého Národního sjednocení, a prim hrál ovšem pan Stříbrný. Praha se představila 20 kandidátkami, ale z těch bylo alespoň pět předem ztracených a beznadějných. Měly patrně vyvolat zmatek, jsouce samy zmateny. Další čtyři mohly klidně odpadnout, kdyby strany šly do voleb jenom se svým vlastním štítem. Takové zjevy vyskytly se i na venkově, který však byl v tomto ohledu úspěšnější a rozumnější. 285 jednotných kandidátek, dosud sestavených, zaslouží si uznání právě tak, jako naprostý klid a rozvaha voličů, kteří vycítili i m o ř á d n ý p o l i t i c k ý v ý z n a m těchto voleb lépe, než některý vedoucí kandidát. Ačkoli se tentokrát žádná strana nepokusila zastírat politický ráz voleb a v popředí se octly naopak nejdůležitější politické problémy a starosti, přece jen nemají výsledky první volební neděle n a p r o s t o u všeobecnou platnost. Volila sice Praha a několik větších měst na severu, na Moravě a na Slovensku, ale 177 míst je přece jenom málo pro celkový závěr. Ovšem pražské volby jsou příznačné a nezůstanou asi bez vlivu na další průběh volební kampaně. Nebylo by také rozumně dosavadní volební výsledky podceňovat. Přinesly několik důležitých momentů a jsou v mnohém ohledu příznačné. V čem hlavně?

Největším překvapením byl asi velký volební zisk národních socialistů, kteří snad za něj vděčí v Praze spíše osobě dr. Zenkla, než stranickým heslům a velkorysé agitaci. Pro

ostatní politické strany může být právě tato okolnost přesvědčivým upozorněním a dokladem, co znamená pravý muž na pravém místě. Pan Stříbrný soustředil nevybíravou agitaci proti dr. Zenklovi neslýchaně odstrašujícím způsobem, ale splakal právě nad tímto výsledkem. Vnitřní život politických stran nepočítal dosud příliš s výběrem vedoucích osob a považoval to za vnitřní věc, která by vlastně veřejnost neměla valně zajímat. Nyní se ukázalo, jak bedlivě zkoumá veřejnost vhodnost a schopnost jednotlivých odpovědných osob. Situace dala poznat, že právě nyní záleží velmi mnoho na správných č i n e c h, ale ty nepadají se stromu jako zralé ovoce, nýbrž jsou dílem lidí, osob, jejich schopností, prozíravosti, pracovní energie a organizačního talentu. Zdá se, že výběr kandidátů věnovala letos nár. soc. strana aspoň takovou péči, jako politické pohotovosti. Její velký zisk v Praze není ojedinělý. Vzrostla značně také ve městech sudetských krajů a její zisk na venkově, hlavně na Slovensku, trochu překvapil. V první etapě obecních voleb získala přes 40.000 hlasů, což je o hodně víc, než normální přírůstek počtu voličů. Kdo však pozoroval výsledky posledních závodních voleb — hlavně v Praze — mohl být na to připraven.

Druhým překvapením jsou — alespoň v Praze — komunisté, kteří se stali druhou největší stranou. V agitaci se komunisté vždycky vyznali, ale tentokrát neobléhali pražské čtvrti hesly marxistického programu, hlásajícího třídní boj a socialismus. Plachty jejich agitace vzdouvali naopak silný nacionalistický vítr, a pomohl jim také nový poměr SSSR k Československu. V posledním čísle „Rudého práva“ měli sugestivní obrázek: u volební urny odevzdává hlas Stalin, jako vzor komunistického voliče v Československu. V předvečer voleb vydalo vedení KSČ zvláštní prohlášení, které nadšeně schvaluje nová opatření vlády a slibuje jim plnou podporu. „Vše pro zabezpečení Prahy a republiky“ — toto heslo opakují všechny letáky a schůze KSČ., které se již nedovolávají proletariátu, ale národa vůbec. Nejprůbojnější byla tato agitace právě v Praze, kde jí řídilo přímo ústředí, blablá byla už na venkově, kam ještě nová linie nepronikla v takové dokonalosti a tam, kde se musela utkat se silnějším a vypjatějším nacionalismem, s nímž už nemohla soutěžit, celkem selhala. Proto z t r á c í KSČ. silně nejen na severu, ale i na Slovensku a zčásti na venkově. Agrární tisk straší proto docela zbytečně „komunistickým nebezpečím“. Další volební výsledky nepřinesou již patrně větší příliv komunistických hlasů. Nezíská-li nyní některá strana nové hlasy, pak ve skutečnosti ztrácí, protože počet voličů je mnohem vyšší.

Máme-li už pokračovat podle početní velikosti jednotlivých stran, následuje v Praze sociální demokracie, ztrácející v hlavním městě, v porovnání s parlamentními volbami, přes 2.000 hlasů. To je citelná ztráta, která se sice vyrovnává místními úspěchy na venkově, ale přece jenom dává látku k přemýšlení. V Praze nebyla její kandidátka sestavena šťastně a přímo hýřila jmény sekretářů, která nebudí v lidu nadšení. Sociální demokracie bývá také v agitaci příliš pomalá a ztrnulá — chcete-li, staromódní. Mladé voliče vzaly jí zřejmě první dvě strany, a příliv starších se v Praze nedostavil. Odhlédneme-li od Prahy, pak je pravděpodobné, že v dalších volbách zůstanou její posice celkem beze změny. V českých krajích má druhé místo — po agrární straně — zajištěno.

Významnější přesun nenastal ani u ostatních koaličních stran, totiž u strany agrární, lidové a živnostenské. V Praze je sice vzrůst prvních dvou stran značný a živnostníci se proti všem předpovědím udrželi (ve skutečnosti tedy ztrácejí), ale zato ztratila agrární strana něco málo na venkově, lidová si zčásti posice upevnila a živnostníci zůstávají nad hladinou.

Skok si dovolily — správněji musely dovolit — obě hlavní složky někdejšího Národního sjednocení. Nejen v Praze, ale i všude na venkově. Psal-li tisk pana Stříbrného před volbami tak, jako by Národní liga byla bezpečným favoritem, pak by se v řeči sportovních referátů muselo říci, že favorit byl hladce p o r a ž e n. Doba není u nás vhodná, ani milostivá stranám profesionálního nacionalismu. Stříbrný chtěl veřejnost omráčit ryčným antisemitismem, nadvlastenectvím a skandalisováním. Odpůrci měli lepší nervy, než Národní liga předpokládala, a pražská ulice, se kterou Stříbrný spekuloval, víc rozumu a rozvahy, než politik, který chtěl r. 1935 dobýt parlamentu, r. 1938 pražské radnice a dorazil jen sebe. Strhl s sebou také bývalou národní demokracii, která doplácí na sjednocení se Stříbrným velmi krutě, pocíťující také důsledky záchvatu, při nichž se jí pravice zvedala k „německému pozdravu“ a poznává konečně i význam a dosah politického výběru vedoucích osob. Málokdy poskytovalo některé „sjednocení“ tak truchlivý obraz, jako tyto dvě strany, které ztra-

tily pouze v Praze daleko přes 40.000 hlasů a jimž se na venkově propadá půda pod nohama. V dnešním Národním sjednocení potrvá vnitřní vystrizlivění patrně ještě hodně dlouho a Národní liga Stříbrného se nevzpamatuje.

Mimo Prahy soustředila se pozornost v prvním volebním kole samozřejmě na severočeské kraje a na Slovensko. Nikdo nebyl tak pošetilý, aby se domníval, že Henleinova SdP. už nezíská. Obě bývalé německé vládní strany — německá agrární a křesť. sociální — proplály jí směnku do posledního háleře. V posledních týdnech mluvilo se sice o tom, že německá agrární strana obnovuje své organizace a politickou činnost, ale dobrý úmysl nestačil a v německých obcích nebyla podána žádná kandidátka bývalých německých agrárníků. Větší počet voličů a kromě toho hlasy obou dřívějších stran byly samozřejmým základem Henleinova zisku. Zbývala jen otázka, do jaké míry se podaří Henleinovi dosáhnout totality a jak odolají hroznému náporu německé sociální demokracie. Výsledky dokazují, že Henlein získal průměrně 88 procent německých hlasů a útok jeho plebiscitní propagandy a teroru seslalil posice německé sociální demokracie o 35—50 procent. Není tím Henlein poněkud zklamán a nenastalo rozčarování i tam, kde se již netrpělivě čekala chvíle, která německé sociální demokracii vystrojí pohřeb třetí třídy? Tato strana byla sice velmi oslabena, ale nebyla smetena a zůstává na severu jako politický činitel. V posledních dvou dnech před volbami změnilo se ovzduší v severoněmeckém kraji velmi nápadně, ale tato pomoc přišla pro německou sociální demokracii trochu pozdě. Plebiscitní propaganda a teror zašly už příliš daleko a posledních 48 hodin nestačilo přivodit dostatečné uvolnění. Jeho účinky projeví se pravděpodobně v dalších volebních kolech. Nasvědčovaly by tomu volební výsledky mezi pražskými Němci, kde se henleinovský teror nemohl ovšem tolik projevit.

Pražský tisk přechází nad těmito fakty trochu s lehkým srdcem a jása nad dobrými výsledky v českém táboře sudetské oblasti. Opravdu: české strany získávají, nejvíce opět národní socialisté, ale podívejte se na to důkladněji: proti henleinovskému valu stojí třikrát více českých kandidátek a hlasů. Prostě matematické sčítání dokazuje, že pět, šest, ba i osm kandidátek má proti Henleinovi asi třetinu všech hlasů, které by měly docela jinou váhu, kdyby se navzájem nerušily. Co se dá říci na příklad o takové kandidátce „nepolitické skupiny“, která má ve velkém severočeském městě 40 hlasů, nebo Stříbrného straně, která kandiduje patrně jenom proto, aby odvedla 18 hlasů!

Konečně Slovensko: volilo tam poměrně velmi málo míst a dosavadní volební výsledky nemohou být tedy spolehlivým základem, ačkoli se volby konaly také v několika městech. Nejzávažnější je, že Hlinkova strana překročila již patrně kulminační bod. Její posice zůstává celkem stejná, ačkoli vedla volební kampaň urnutně. V některých městech značně ztrácí a v jediném případě, kde se dosud prakticky uplatnila volební dohoda koalicičních stran — v Ilavě — zůstává daleko pozadu a ztratila 4 mandáty. To je nesporně nový poznatek, který se asi projeví v dalších volebních kolech. Citelná a zřejmá je ztráta komunistů a mimo ně ještě ústup slovenské části lidové strany. V podobné situaci jako Hlinkova strana jsou také spojené strany maďarské.

Není třeba dělat prozatím dalekosáhlou prognosu. Na mnoha místech je klid při volbách důležitější, než malé přesuny mezi stranami. Výsledky z Prahy a významnějších míst na venkově naznačují dosti zřetelně hlavní moment: občanstvo dává vládě dlouhodobý úvěr s klausulí, která vyslovuje touhu po jasnějších, prozřivějších a pohotovějších činech.

-k-s

Nač lze soudit z obecních voleb

Není po naší chuti, že se správa obecního hospodářství a všech věcí obecních a obecných stává kolbištěm stranictví. Spíše by měly být obecní volby pečlivou úvahou o lidech, schopnostech a charakterech, jež by se nejlépe hodili v čelo obce. Ale musíme vidět skutečnost. Také obecní volby jsou u nás většinou politickým měřením sil, také obec chceme řídit s nějakým vyznáním víry v kapse.

Jsou-li tedy obecní volby většinou politické, byly politické zvýšenou měrou volby nedělní, ať chceme, nebo nechceme. Přispělo k tomu několik příčin. Je to především obecná politická

situace republiky, jež jistě pobízí zvědavost, jak se chovají jednotlivé složky obyvatelstva. Druhou příčinou je, že od parlamentních voleb jsme vzdáleni tři léta, za něž by mohly nastati přesuny v náladě voliče i tak stálého, jako je náš. Konečně se volby konají tentokrát ve větším rozsahu, který už připouští obecnější úsudky.

Abychom získali co nejvěrnější politický obraz nedělních voleb, provedli jsme zevrubnější početní zkoumání, jehož hlavních výsledků užijeme. Všimneme si pěti skupin, poměrně stejnorodých sociálně a politicky. Jde o skupiny s větším počtem voličů a mimo Prahu, také o větší počet volebních obcí. Není jich zajisté mnoho, jak leckdo namítne, ale je jich dost, aby se vši opatrností výsledky dovolovaly usuzovati aspoň o náladě, neboť větší počet práce jen stírá místní zvláštnosti. Důležité je také, že ve všech těchto skupinách se volilo většinou podle státního stranického rozvrstvení, což dovoluje srovnávat s parlamentními volbami 19. května 1935.

Proto také nebyl vzat zřetel k vesnicím, ačkoliv jen v Čechách volilo asi 70 českých vesnic. Ale právě na vesnici je nejvíce místních kandidátek, skreslujících pohled. Mimoto by se snadno dal dokazovat na příklad velký úpadek komunistů na vesnici, ačkoliv je to asi jen optický klam. Je způsoben tím, že se lidé na vesnici mohou sice odvážit odevzdat v tajné volbě parlamentní hlas komunistům, neboť kandidátku podává kdosi nezávislý v krajském městě, ale riskantnější je kandidovat za komunisty, nebo podepsat kandidátku, nebo fungovat ve volební komisi, jestliže jde o chleba. Posléze podle dosavadních zkušeností získává skoro vždy agrární strana drobné roztržité hlasy pravicových stran, které zřejmě nestačí na volební číslo do obecního zastupitelstva, kdežto do parlamentních voleb se vrátí většinou zase původní straně.

V Praze lze srovnávat nejdůkladněji. Tu byly volby nejpolitičtější, tu lze měřit i poměr stran. Ale Praha měla přece jen některé odlišnosti. Všimněme si jen hlavních stran:

strana	22. V. 1938	19. V. 1935	změna
národních socialistů	142.430	107.200	+ 35.230
soc. demokratů	77.535	79.773	— 2.238
komunistů	90.471	69.762	+ 20.709
agr. s Chloupkem			
a majiteli domů	29.094	17.009	+ 12.085
lidová	37.542	29.767	+ 7.775
živnostenská	35.734	36.501	— 767
národní sjednocení			
i se Stříbrným	95.709	140.107	— 44.398
Henlein	15.423	10.539	+ 4.884

Tato tabulka ve dvou případech přikrašluje. Sčítá hlasy národního sjednocení a Stříbrného ligy. Obě strany, kdysi sjednocující národ podle pašovaných vzorů, jsou si dnes ve vlesech. A obě utrpěly porážku, Stříbrný téměř výprask. Národní sjednocení vedené Hodáčovou politickou strategií, ustupuje s druhého radničního místa na čtvrté. Stříbrný dokonce ztrácí pět z jedenácti mandátů. Nepomohl mu ani nejnepjný antisemitismus, ani dobrý jinak nápad malých bojů na Vltavě s osmičkou.

V tabulce jsou dále sečteny všechny tři kandidátky agrárníků. Poslanec Chloupek propadl se svou Odborovou jednotou bídně (1405 hlasů) a způsobil jen pražským poplatníkům zbytečný výdaj asi 30.000 Kč. Agrární strana dostala daleko nejvíce hlasů na vlastní kandidátku, získavši nepochybně část sjednocených.

Pražské volby přinesly dvojí velké vítězství. Největší hlasově (ač ne mandátově) připadlo národním socialistům. Je to především osobní vítězství dra Zenkla (tedy přece jen vyhrají osobní vlastnosti i u nás). Lze dokonce věřit lidem zasvěceným, že dr. Zenkl zvítězil ve volbách „vzdor“ úsilovné agitaci jeho strany. Některé volební plakáty národních socialistů by se totiž sotva mohly ucházet o cenu vkusu (Petr-skála) nebo vtípu (košile). Stříbrný tisk vedl proti Zenklovi špinavou osobní kampaň. Také to dobře působilo, že dr. Zenkl odpovídal umírněně, ale mužně. A vždy měl něco, nač ku podivu zapomněl Stříbrný — větší trumf. Bylo to zejména Zenklovo prohlášení, jak nakládá s primátorským platem. Vyšlo tu na jevo pro širší veřejnost, co dávno vědělo nemnoho zasvěcených, že dr. Zenkl nebere pro sebe haléře z obecních peněz. Ale myslíme, že se vítězství národních socialistů musí, z mnohem menší míry, ale přece jen připočíst i stoupající oblíbenosti strany. Uvidíme to v jiných volebních skupinách.

Komunisté, kteří se vyšvihli na druhou radniční stranu, jsou také druhým pražským vítězem. Jejich úspěch předvídal, kdo

viděl jejich pražský 1. máj. Komunisté vyhráli v Praze — i jinde — upřímným vlastenectvím. Účastníci komunistických projevů pozorují dávno, že neživěji, s opravdovým nadšením reagují komunističtí posluchači na každou zmínku o armádě, obraně republiky, demokracii, statečnosti. Je to pro komunistické členstvo pravá úleva, že se mohli shledati s republikou, která většině nikdy nebyla lhostejná. Ale ve vzrůstu komunistických hlasů musíme také nepochybně spatřovat lidový projev přichylnosti k východnímu spojenci, neboť prostí lidé nechápou, proč se o tomto spojenci se slovansky ruskou tradicí dosti mlčí. A protože o něm mluví komunisté a mluví rozhodnými slovy, získávají lidi. To stojí za přemýšlení!

Vlastenectvím také zřejmě vyhrála lidová strana, v jejíž agitaci by nikdo nebyl poznal katolickou stranu. Drobné skupiny bez stranického aparátu nemají u nás kloudných vyhládek. Henlein v Praze vzrostl o bývalé aktivisty, ale Němci ztratili čtvrtý mandát v zastupitelstvu. Snad je to v souvislosti se vzrůstem pražského obyvatelstva, v němž Němci sice početně se zhruba drží, ale poměrně klesají. Mimo národní sjednocení ztrácejí ještě sociální demokraté a živnostníci. Zdá se, že obě strany mají nějaké vnitřní potíže. Nejsou asi téhož druhu. U sociálních demokratů je to nejspíše v souvislosti s průměrným věkem vedoucí stranické garnitury, u živnostníků je to bez pochyby hledání nové rovnováhy po značném vítězství v parlamentních volbách, vůdcovství strany a podobné věci.

Česká města v Čechách jsou větší skupina obcí politicky a sociálně celkem shodných, jejich volební projev stojí za pozornost. Spočetli jsme 19 měst, v nichž volilo přes 70.000 voličů. Výsledky shrnuje tato tabulka:

	19. V. 1935	22. V. 1938	rozdíl	vzestupů	poklesů
nár. soc.	14.525	16.574	+2.049	15	4
soc. dem.	13.700	13.887	+ 187	13	6
agr.	4.108	4.423	+ 315	12	4
kom.	8.065	8.935	+ 870	10	3
lid.	4.884	5.531	+ 647	11	5
živn.	9.346	8.265	-1.081	4	12
nár. sjedn.	9.914	7.974	-1.974	5	11

Hlasové rozdíly nabudou plastičnosti, všimneme-li si, kolikrát strana ztrácí a kolikrát získává. Vidíme, že nejlépe dopadli národní socialisté, majíce téměř čtyřikrát tolik vzestupů co poklesů. Proto je i početní přírůstek strany slušný. Tato strana arci utrpěla v Čechách v parlamentních volbách citelné ztráty. Nyní se zřejmě vzpamatovala a dohání. Dobrý je také poměr strany agrární, doklad organizační stability, ale přírůstek hlasový sotva dohání populační vývoj. Také sociální demokraté si vedou dobře, ač ne v hlasovém vzrůstu. Celkem udržují posice. Komunisté mají sice hlasový přírůstek mnohem lepší než soc. demokraté, ale velký počet poklesů svědčí o neurovnanosti a náladovosti voličstva. V minulých obecních volbách komunisté skoro obecně ztráceli. Tehdy ovšem ještě neobjevili Československo. Lidová strana je poměrem stálosti voličstva rovna sociální demokracii, hlasovým saldem však lepší. Také lidová strana o minulých trojích obecních volbách dosti kolísala.

Dvě strany v Čechách se mají nad čím zamyslet. Jejich obojí saldo je silně pasivní. Národní sjednocení je ohroženo rozkladem. Živnostníci asi parlamentními volbami překročili zenit přitažlivosti, nekonsolidovali se, příliš záviseli na vůli jediného člověka — a nyní jsou poněkud roztřesení. Není však v zájmu demokracie ani republiky, aby se tato strana drobných, pracovitých lidí dostala do krise. Poslední strana, která se v tabulce nevyskytuje, jsou fašisté. Zmizeli téměř docela. Tu a tam podali kandidátku — a většinou propadli. Buď jim země lehká!

Slovenská města volila v neděli rovněž ve větším počtu. Spočetli jsme jich 22. Volilo v nich téměř 70.000 voličů. Slovenská města měla už větší počet místních nebo sdružených kandidátek. Proto budeme při úsudku opatrnější:

strana	19. V. 1935	22. V. 1938	rozdíl	vzestupů	poklesů
nár. soc.	4.373	5.261	+ 888	13	3
soc. dem.	12.869	11.505	-1.364	5	14
kom.	14.360	9.372	-4.988	1	15
agr.	7.128	7.780	+ 652	13	3
lid.	1.908	1.725	- 183	6	3
živn.	4.483	3.832	- 651	6	7
nár. sjedn.	796	508	- 288	1	4
faš.	717	326	- 391	—	4
Hlinka	23.531	23.366	- 165	8	13

Slovenský obraz je poněkud jiný. Z československých stran se opět drží nejlépe národní socialisté a agráři. Ale sociální demokraté už citelně ztrácejí. U komunistů mají ztráty dokonce ráz velké porážky. Živnostníkům a národ. sjednocení se vede podobně jako v českých městech. Fašisté jsou vymazáni i na Slovensku z politické mapy. Ale nejzajímavější — a nejdůležitější zjištění je, že Hlinkova strana vychází z voleb dost pošramocena. Nesmíme zapomenouti, že právě tato strana šla do voleb ostře politicky. U ní proto smíme nejspíše srovnávat, kdežto výsledky ostatních stran jsou více ovlivněny místními poměry. Není tak důležité, že ludovci per saldo něco ztrácejí, ač i to je zajímavé, že nedovedli zachovat populační vývoj. Ale mnohem výmluvnější je ten poměr mezi vzestupy a poklesy. Ludovci měli o polovinu více poklesů než přírůstků. Jen zvlášť silné úspěchy v Hlohovci, Piešťanech a Nitře, jež mu vynesly 1.569 nových hlasů, zachránily Hlinku od ztrát citelnějších.

20 německých měst v Čechách vyslalo k osudím asi 120.000 voličů. Přehled bude jednoduchý. Na německé straně se měřil jen Henlein s německými sociálními demokraty, částečně také s komunisty. České občanské strany volily skoro vesměs společnou kandidátku, jen národní socialisté a sociální demokraté někde šli samostatně:

strana	19. V. 1935	22. V. 1938	rozdíl	vzestupů	poklesů
nár. soc.	8.120	10.194	+2.074	8	—
čs. soc. dem.	6.064	5.773	- 291	2	7
kom.	6.111	5.246	- 865	1	14
něm. soc. dem.	13.866	8.936	-4.880	—	18
Henlein	69.153	82.185	+13.032	20	—

V německých městech tedy národní socialisté dopadli přímo znamenitě, kdežto soc. demokraté polevili, což je asi ve větší souvislosti českých sociálních demokratů s německými. Poměrně překvapuje malá ztráta komunistů. Je mezi nimi jistě i část Čechů. Ale přece jen bude Němců většina. Jestliže odávají přese všechn teror, svědčí to o osobní jejich statečnosti, stejně arci německých dělníků sociálně demokratických. Větší pokles hlasů německých sociálních demokratů je přímý následek šeptané propagandy, zastrahování a všeho toho, proč jsme museli vyztuzit pohraničí.

Německá města na Moravě, počtem 15, měla asi 50.000 voličů. Češi tu volili téměř šmahem společně. Proto je tu srovnání ještě snazší:

strana	19. V. 1935	22. V. 1938	rozdíl	vzestupů	poklesů
něm. soc. dem.	8.436	4.861	- 3.575	1	13
Henlein	20.470	34.938	+14.468	15	—

Ztráty sociálních demokratů byly na Moravě větší, zisky Henleinovy ještě větší. Je to proto, že na Moravě mívali silné državy němečtí křesťanští sociálové — asi 8.400 hlasů v těchto obcích podle parlamentních voleb, kdežto Landbund jen asi 1.100. Tím se stalo, že tu Henlein dosáhl vzestupu o 70%.

Souhrn ponecháváme čtenáři. Uvidí sám, mají-li všechny skupiny nějaké znaky společné. Jestliže ano, jsou za nimi bez pochyby i společné příčiny. O některých přímých jsme se zmínili při stručném rozboru. Hlubší přesahují rozsah těchto řádek.

J. Kladiwa.

Evropská politika britských konservativců

Politiku v demokratické Evropě vede dnes Anglie, politiku v Anglii konservativní strana, politiku v konservativní straně její pravé křídlo. Tato skupina osob, které se na kontinentě podle měnicích se okolností říkalo buď revisionisté nebo germanofilové nebo prostě lordi, začala se ujmát vedení britské diplomacie už loni, za Edena, kdy se to nejzřetelněji projevilo Halifaxovou cestou do Německa. Po odstoupení Edenové ujala se vedení doopravdy.

Náš stát hraje v britském plánu významnou roli, v této chvíli snad nejvýznamnější. Proto je nutno, abychom znali názory oněch britských politiků, kteří vedou vládu anebo jsou jí blízcí. Dobře nás o nich poučí přednáška, kterou měl lord Lothian 24. března v Královském ústavě pro zahraniční věci.

Je nutno, podle Lothiana, dobře rozeznávat dvě hlavní složky versailleského díla. Jednak tu vítězné demokracie uložily

Nemecku podmienky míru, jednak založili Spoločnosť národů, ktorá mala nahradiť válečné prostriedky pri riešení mezinárodných sporů prostriedky mírovými. Podmienky uložené Nemecku byly těžké. Silná trojka, Lloyd George, Wilson a Clemenceau, ktorá byla daleko moudřejší, než si dnes mnozí lidé myslí, diktovala však tyto podmínky s vědomím, že jednou budou musit být revidovány. Proč je tedy vůbec diktovala? Protože za tehdejšího stavu myslí, po vystupňované válečné propagandě a při účasti nějakých dvaceti národů, rozhořčených čtyřletým bojem a utrpenými ztrátami, nebylo vůbec možno uložit podmínky mírnější. Demokracie se nedaly převychovat za pouhých šest měsíců, po něž se vedlo mírově jednání. Proto Silná trojka zajistila možnost revidovat smlouvu a Wilson, když smlouvu doporučoval plenární schůzi konference, otevřeně řekl, že podle jeho mínění bude první povinností Společnosti národů, aby ji revidovala.

Odhodem Spojených států z evropské politiky byl tento úmysl znemožněn. Tento odchod sám je pochopitelný, neboť ve skutečnosti bylo sotva co jiného možno očekávat od národa, který byl skoro celé století vychovávan pro izolaci a pro nevěšování do evropských věcí a který nyní se měl najednou stát hlavním činitelem v evropské politice a být věčně zaplétán do evropských rozmlívek. Ale odchod Ameriky měl pro Evropu samu katastrofální následky: ochromil Společnost národů, připravil Francii o záruční smlouvu, neboť také Anglie se po americkém příkladu stáhla zpět, a znemožnil včasnou a rozumnou úpravu reparací. Zklamaná Francie začala vymáhat přesné plnění versailleské smlouvy, vybudovala si spojeneckou soustavu, trvala na odzbrojení Německa a na demilitarisaci Porýní a držela Německo vojensky v šachu. Francii se nesmí tato politika zazlívat, neboť se octlá po selhání Ameriky a Anglie znovu tvářit v tvář Německu sama.

Roku 1925 učinil velký pokus o smíření Austen Chamberlain a jeho snaha vyvrcholila Locarnem. Ale locarnská smlouva se nedala trvale udržet, poněvadž spočívala na předpokladu, že Německo se trvale smíří se svým odzbrojením a s nechráněností své západní hranice.

Neúčast Ameriky ve Společnosti národů měla tedy pro Evropu zhubnější následky než versailleská smlouva sama, neboť znemožnila včasnou revisi této smlouvy.

Je nyní třeba mužně přijmout hlavní výsledek této historie, t. j. triumf nacismu. Stresemann a ještě více Brüning znovu a znovu upozorňovali, že nepovoli-li se něco německé republice, propadne Německo těm, kdo tvrdí, že spravedlnosti lze na Spojencích dosíci jen násilím. Republika se nepovolilo celkem nic, a skutečně přišel režim, který věří, že ve vnitřní ani ve vnější politice neplatí nic jiného než síla. Lothian nemyslí, že tento režim se svými metodami je normálním stavem normálního Němce. Německo je naopak v posledních dvaceti letech ve stavu patologickým. Těch dvacet let Němce přesvědčilo, že Hitler měl pravdu, když tvrdil, že v mezinárodních vztazích nic nezmůže spravedlivost požadavků, nýbrž jen moc a síla, která je vynutí. Nástrojem mezinárodní spravedlnosti měla být Společnost národů.

Lothian má za to, že celá soustava versailleské smlouvy a Společnosti národů prakticky znemožňovala jednání s Německem. Cítil prý v posledních třech letech, že by bylo třeba otázat se Němců, na jakých základech by se konečně dal sjednat trvalý mír. Britanie však sama s Německem jednat nemohla, protože byla právně zavázána chránit versailleskou soustavu a protože by se tím byla znesvářila se svými přáteli.

Poválečná politika Spojenců a malých národů byla pokusem o postavení hráze proti německému nacionalismu dnes patrně největší dějinné síle. Hitler nyní — metodami, kterých musíme litovati, výslovně připomíná Lothian — uskutečnil konečně staletý sen Němců, být sjednoceným národem, jako Italové, Francouzi a Angličané. Učinil to proti versailleské smlouvě, která byla nejen neprůžná, nýbrž směřovala proti největší politické síle moderních dějin, proti touze po národní jednotě. Ta se v Rakousku projevovala naprosto nepochybně hned po válce. Kancelář Brüning říkal na konci své vlády: „Dejte mi anšlus, a snad zachráním svou zemi před nacionálním socialismem.“ Nestalo se to, a proto mají západní velmoci podle Lothianova názoru velkou část odpovědnosti za to, co potom přišlo.

Anexí Rakouska Německem nastala docela nová situace. Nemá mnoho smyslu uvažovati o tom, kdo je odpovědný za tuto událost, a zdali mohl Schuschnigg zabránit anšlusu, kdyby si byl počínal obratněji. Jisto je, že Hitler a jeho strana byli odhodláni Rakousko dříve nebo později připojit. Když

se to však stalo, je německá otázka v podstatě vyřízena. Německý národ je sjednocen ve velkém a nezávislém státě. Zbývající věci, jako je otázka německých menšin, otázka koloniální a otázka hospodářská, mohou a mají se vyřídit už jen vyjednáváním. Svět je dnes celkem ochoten o těchto věcech skutečně jednat, dostane-li se mu záruky, že výsledek jednání bude znamenat trvalý mír.

Ovšemže anexe Rakouska a jeho zapojení do německého vojenského systému velmi mění strategickou situaci ve střední Evropě a dává Nemecku v těchto končinách dominující postavení. Na tom se nedá nic měnit. Nyní však jde o toto: až dosud volil Hitler pro změny stavu quo metodu jednostranných a svémocných akcí: cile, za nimiž až dosud směřoval, bylo lze ospravedlniti; týkaly se jen Němců. Nyní však je otázka, zdali režim, který měl s touto metodou takové úspěchy, se dá přimět k tomu, aby očí ní napříště už upustil a aby se vrátil k metodě vyjednávání a poctivé dohody. Neboť cile, o které by snad usiloval dále, by se už asi tak snadno ospravedlniti nedaly.

Lord Lothian je přesvědčen, že jediný argument, který může přesvědčiti totalitní režimy o tom, že je třeba vrátit se k tomu, co možno nazvat konstitučními metodami v mezinárodních stycích, jest dát jim najevo, že pokusi-li se napříště dosáhnout něčeho prostředky mocenské politiky, octnou se tvář v tvář světové válce. Je asi sotva na světě vláda, která by se odvážila zahájit světovou válku, neboť o jejím výsledku nelze říci nic jistého, leda to, že režim, který ji začal, nebude na jejím konci už u vesla. Je tedy třeba na jedné straně zaručit možnost, že každý mezinárodní problém se může stát předmětem vyjednávání a dohody, a na druhé straně postavit vojenskou hráz všem dalším pokusům o útok a násilí. Za tímto druhým cílem je třeba, aby státy, které jsou odhodlány postavit se proti možnému útoku, ať už jsou členy Společnosti národů či nejsou, uzavřely mezi sebou vojenské úmluvy a aby si daly od svých hlavních štábů podati dobrá zdání o tom, kde a kdy může jejich vojenská akce mít žádoucí úspěch. Prvním krokem k tomu je zjistit vojenskou sílu těchto států, jakož i sílu možných útočníků. Za druhé je třeba užívat síly, která je k dispozici, k cílům obecného významu. Kdyby Velká Británie dělala jen politiku sobeckých zájmů, dělaly by všechny ostatní státy totéž a cesta k útokům by zůstala otevřena, neboť by potom nebylo žádné kolektivní akce. Jen tehdy lze také získat součinnost Spojených států a britských dominií, bude-li jasno, že nejde o úzké zájmy jednotlivých států, nýbrž o lepší mezinárodní pořádek pro všechny.

Když nyní Německo dosáhlo svých přirozených práv, bude snad možno vrátit se zase k mírovým metodám podle zásad Společnosti národů. Nezbytou podmínkou toho jest, aby totalitní státy věděly, že Velká Británie jest ochotna a připravena vést válku za tyto zásady. Dále je třeba, aby Velká Británie podporovala a povzbuzovala ostatní demokracie, zvláště Francii. Vyhliďky v tomto směru považuje lord Lothian za dobré, neboť věří, že Británie se konečně nalezla a uvědomila si svůj úkol a odpovědnost. Ve světě, kde bude známo, že je možno dojíti spravedlnosti, ale že toho, kdo by sáhl k útoku dříve, než vyčerpá všechny možnosti smíru a dohody, čeká válka s drtivou převahou vyzbrojených mocností, bude snad zase možno, jak Lothian doufá, vdechout nový život Společnosti národů a rozšířit ji na všechny hlavní mocnosti. V obnovené Společnosti by vedly velmoci: Spojené státy, Německo, Rusko, Japonsko, Itálie, Francie a Velká Británie. K nim by se družily státy menší, tak aby se zabránilo diktatuře velmocí. Kdyby se takto organizovala Rada Společnosti národů, zmizelo by podle přesvědčení Lothianova nebezpečí války, a to i tehdy, kdyby státy na sebe nebraly automatického závazku přikročiti k sankcím. Má-li se však takto oživit Společnost národů, musí mít všichni jistotu, že lze dosáhnout spravedlnosti mírovou cestou, a toto vědomí lze přivoditi jen tím, že se pro každý mezinárodní spor zajistí nestranné zkoumání a dobré zdání nezaujaté třetí strany.

O naší republice soudí Lothian toto: její hlavní nesnáze je v tom, že sice má dobré přirozené hranice, ale po stránce národnostní je vedle Švýcarska jediným smíšeným státem v Evropě. (To není docela přesné; smíšeným státem jsou také na př. Polsko nebo Rumunsko, a menší, třeba menší, jsou také skoro ve všech státech ostatních.) V Československu by se proto mohly ukázat zárodky rozkladu, kdyby se s jeho menšinovým problémem nezacházelo spravedlivě a zároveň pevně. Prohlášení Chamberlainovu z 24. března, pokud se týkalo Československa, rozumí lord Lothian takto: Velká Británie na sebe nebere nových závazků, ale nemůže říci, že v pří-

padě nezaviněného útoku na Československo nepůjde do války. Lothian má za to, že Chamberlain nemohl za nynějších okolností říci nic jiného.

Lothianovy výklady hodně usnadňují pochopení toho, co nyní prakticky provádějí v mezinárodní politice Halifax a Chamberlain. V jejich světle jeví se britská konservativní politika daleko méně germanofilská než se někdy zdálo, a daleko bližší ideálům Společnosti národů, než jak vypadá podle nedávných střízlivých výroků Chamberlainových o této instituci. Je to politika typicky anglická a anglosaská a proto vlastně není nová. Uplatňovala se už na mírové konferenci a v celé době poválečné v podobě mírnosti k poraženému Německu a v podobě přání, aby se s poraženým nakládalo spravedlivě. V době, kdy na kontinentě vedla Francie, to jest asi do roku 1935, neměla ovšem tato politika v Evropě takový vliv, jaký má dnes, kdy se vedení ujala Anglie a kdy tedy má tato velmoc možnost uplatnit své představy o uspořádání světa.

Už od mírové konference táhne se evropskou politikou tragický rozpor mezi francouzskou potřebou bezpečnosti a mezi anglickým pocitem, že Německu se ukřivdilo. Tato různá psychologie vedla obě velmoci k protichůdné politice: Francie, hypnotisována německým nebezpečím, snažila se držet Německo při zemi, Anglie by byla dala přednost revisi. Nyní však, jak se zdá, dochází k syntese obojí politiky: Německo si provedlo revisi samo a tím zbavilo Anglii morálního handicapu, který jí bránil v různějším a rozhodnějším postupu. Anglie, zneklidněna německými metodami, lépe chápe situaci Francie, má už i sama pocit, že je ohrožena, a proto neváhá spojit se s Francií v pevné obranné alianci. A za tím vším se zase rýsuje Amerika jako naděje nikoli už docela ztracená. Německo si samo vzalo všechno, pro co Anglie a proto ani nikdo jiný nebyl ochoten s ním vést válku. A právě v této chvíli se Anglie vzhopila a připravuje si situaci, v níž by Německu mohla říci: „Až sem a ne dále! Každý další krok znamená válku!“ Proto chce mít, pokud jde o Německo, všude čistý stůl, tak aby její lid měl dobré vědomí, že Německo si už na nic nemůže právem stěžovat. Odtud také její zájem na tom, aby Němci u nás měli všechna přirozená práva. Tady máme určitý úkol v politickém plánu evropské demokracie, kterou dnes vede Anglie. Je v našem zájmu, abychom jej čestně vyplnili.

Zdeněk Smetáček.

FS = SS

V posledních letech zažili jsme v některých státních oborech věci, které jsou — opatrně řečeno — zvláštní, ale případ s Henleinovými FS znamená nesporně rekord. Nikdo nemohl pochybovat o charakteru, úkolech a nebezpečnosti takových oddílů. Ať už byly ministerstvu vnitra předloženy jakékoli stanovky, nemohla přece ani nejobratnější „nordická lest“ zastřít, že jde o v o j e n s k o u organizaci. Jaké úkoly mohla udát ministerstvu vnitra Henleina a Brandnerova organizace? Sportovní a tělesnou výchovu sudetských Němců? Pro tento účel mají už dávno vlastní sportovní a tělovýchovné spolky. Zakládá-li SdP. kromě starých tělocvičných spolků novou organizaci, pak musí i byrokrat vědět, že v této organizaci nejde o cvičení na hrazdě, ale o něco jiného. Zakladatel se ani nepokoušel zakrýt svůj záměr: ze 26 písmen německé abecedy vybrali právě taková dvě písmena, která již akusticky připomínají říšskoněmecké SS. Ostatně ministerstvo vnitra prohlásilo, že důvodem ke konfiskaci Brandnerovy „výzvy“ bylo jen použití titulu „Stabschef“. Stanovám odporuje prý jenom tento výraz a nikoli úkoly, které henleinovský dokument vypočítává. Stojí v něm, že organizace má chránit vůdce, konat „službu ve dne v noci“, má být „největší zárukou“ národního osvobození a „elitou, která zaručí konečně vítězství“. Domníváme se, že Henleina chrání bezpečnostní orgány republiky tak, jako každého jiného občana (a mohli bychom dokonce říci, že ho chrání lépe, než Němce, kteří zůstali věrni demokratické republice). Všechny ostatní úkoly jsou přímo klasickou definicí pro činnost vojenské organizace, která nemůže být trpěna.

Výtečný demokrat, který je za povolení FS. oddílů odpovědný, mohl by se ovšem hájit tím, že i jiné strany mají kromě tělovýchovných organizací vlastní uniformované stranické gardy. Takový argument nebyl by však ani demokratický, ani pravdivý. Povolení pro takové sbory nedostaly v š e c h n y strany, komunistické straně je ministerstvo vnitra výslovně zakázáno. Při tom se dovolávalo naprosto správné zásady, že vojenské nebo polovojenské organizace může stát trpět jen v tom případě, není-li o jejich věrnosti ke státu, o jejich charakteru a demokratické spolehlivosti nejmenších pochyb. Tato argumentace, která byla podkladem pro radikální vymý-

cení komunistických stranických sborů, je stejně naléhavá v případě strany, která se právě teď přiznala k zásadám nacionálního socialismu. Tyto zásady nejsou přece v rozporu jenom s demokratickou ústavou, ale i s územní celistvostí a neporušitelností tohoto státu. První a hlavní zásadou německého nacionálního socialismu je s t á t n í seskupení všech Němců. Němci, kteří proklamují takovou zásadu uvnitř j i n é h o státu, jsou — opatrně řečeno — v podezření, že se mohou dopouštět iredenty. Jak máme tedy nazvat nápad, aby straně, tak podezřelé, byla povolena vojenská nebo polovojenská organizace?

Takové pokusy se několikrát podařily. Výmarská demokracie německá dala si na příklad namluvit, že se její nepřítelé mohou připravit k ozbrojenému útoku právě tak, jako se demokracie připravují k sebeobraně. Výsledek známe: ze „Saal-Schutzu“ (SS), kterou naivní německá demokracie trpěla, vyrostla Třetí říše. Mohlo by se namítnout, že se nás záležitosti jiných států netýkají a že nás nemají zajímat ani jejich chyby. Budiž. Ale Československo je n á š stát, a chyby, které se stanou t a d y, dotýkají se nás v nejvyšší míře. Tedy: bylo věci německé demokracie, trpěla-li SS. — ale netrpět FS. je naproti tomu povinností naší demokracie.

Ať se nikdo nepokouší odůvodnit povolení protistátních podniků tím, že musíme udělat všechno, abychom ve světě rozptýlili dojem, že Němce utiskujeme. Musíme dát ovšem Němcům všechnu svobodu, jakou si Evropan může přát; co nejpečlivěji se musíme samozřejmě vystříhat, abychom někde ve světě nezbudili dojem, že Němcům svobody nepřejeme — a právě tento časopis zasazuje se energicky a nikoli od věřejška za takovou politiku. Ale tato politika má demokratický stát posilovat a nikoli zeslabovat. Německým spoluobčanům máme dát všechnu svobodu, ale nacistickým nepřítelům státu musíme dokázat právě tak, jako jiným nepřítelům, že naše vláda vládne. Na takový důkaz nečeká jenom náš stát, ale celá Evropa.

V. K. ý.

Ze Šavla Pavel

Komunistická strana vydala projev, který před několika lety by „Rudé právo“ prohlásilo za typický projev s o c i á l f a š i s m u. Schvalují se v něm opatření pro bezpečnost, celistvost a nezávislost republiky; strana, která kdysi pořádala svoje rudé dny, volá po klidu, pořádku, rozvaze a kázni. Strana, která šla proti všem ostatním, nabádá k tomu, aby stranické zájmy byly podřízeny společnému zájmu. Z Šavla stal se Pavel.

Ale co bude tento Pavel dělat dál? Komunisté budou mít i při příštích volbách dosti hlasů. Volby také ukázaly, že komunisté mají špatnou stranickou organizaci, ale značnou agitáční aktivitu. Stranický aparát KSČ je snad nejkoženějším aparátom u nás. Bylo-li při volbách vidět aktivitu komunistů, bylo to tím, že stoupenci jednali na vlastní pěst, z vlastní iniciativy. V málokteré straně je nutno tak dobře rozlišovat mezi příslušníky a vedením strany. A jestliže i ve vedení KSČ stávají se ze Šavla Pavlové, pak je to jen tím, že cítí nutnost přizpůsobit se skutečnému citění komunistických lidí. Jde nyní o to, aby tento komunistický Pavel nezůstal stát na poloviční cestě; je hezké, že se odříká tak mnohého, co tak tvrdšíně hájí. Ale je potřeba jít dál. Je potřeba jasně říci, co chce komunistická strana dělat v budoucnosti.

V. G.

Staří si vyčítají

I při volební agitaci v Praze si některé listy vzpomenu na argumenty, na které se už snaží prach. Zase se operovalo tím, co psal nebo nepsal Stivín za války, co dělala lidová strana před převratem; tisk Jiřího Stříbrného ve svém útoku na pri-

mátora Zenkla vrátil se skoro o celých dvacet let nazpět, k historikům, které už vyprchaly z paměti i těm, kteří je před lety živě sledovali.

I to patří do kapitoly: generační problém. Kdo z dnešních mladých voličů zná tyto historie z let, které volební agitace vytahuje ze zaprášených mozků jistě ne proto, aby bylo vydáno svědectví pravdě, ale jen ad usum volební agitace, která počítá s tím, že málokdo si pamatuje, jak to tehdy bylo. Mladí a mladší voličové si říkají: co si to ti starí vycítají? Jak to vlastně bylo? Stojí to za to, abychom se o to zajímali?

Klidně je možno jim poradit: ne, nezajímejte se o to. Je-li v tom něco závažného, je-li v tom důležité svědectví doby, jistě se k tomu historikové vrátí. Vráť se k tomu bez vášně, aby zjistili, zda měl pravdu ten či onen.

Po převratu volal J. S. Machar po generální amnestii. Měl pravdu potud, že vzrušená nálada popřevratové doby není vhodnou atmosférou pro rozhodování o tom, kdo se jak choval za války. Kdo ví, zda jednou pro dobrou práci před válkou nebude se také lidem zapomínati, jací byli po převratu? Mladí a mladší voličové čtou v člancích, které píše volební agitace, o tom, co kdo dělal za světové války. Stará generace si tu vyrovnává staré účty a kyselosti, a zapomíná, že už dorostly a dorůstají nové generace, které mají docela jiné starosti, než čist, jak si stará generace vyřizuje svoje spory.

Szálási odchází?

Právě ve chvíli, kdy se budapeštské sněmovně představila nová vláda Imrédyho, o kterém se říká, že je muž s chladnou hlavou a tvrdou rukou, přišla také zpráva, že se vůdce maďarských šípových křížů vzdává politické činnosti a zbytek života ztráví prý jako prostý soukromník. Souvislost je tady zřejmá. Major Szálási je už delší dobu pod policejním dohledem a jakýkoliv pokus o klidnější ovzduší musel nezbytně zasáhnout maďarské fašisty. Znalci maďarských poměrů nevěřili ovšem ani okamžik, že by Szálásiho prohlášení bylo spolehlivé. Dospělý člověk, který by slova poválečných politiků t o h o t o t y p u hral za bernou minci, choval by se jako nezkoušené dítě, které teprve začíná vnímat, co se kolem děje. Zkušenost varovala. Před několika měsíci vydal přece podobné prohlášení také Zelea C o d r e a n u, aby se pak ukázalo, že pokračuje tam, kde přestal — sice s trochu jinými hesly, ale se stejným cílem. Pamatujeme-li se dobře, ujišťoval také Stříbrný při posledních parlamentních volbách, že „odejde“ a že je už příliš starý, aby začínal stále znovu. Takový úmysl předstíral jednou i vůdce belgických rexistů, pan Degrelle. V tomto ohledu jeví tento typ poválečných politiků společné mezinárodní sklony.

Szálásiho prohlášení mělo aspoň dočasně vyvolat zmatek a desorientovat politickou veřejnost. Teror šípových křížů a váhavost Darányiho vlády nahnaly v posledních měsících do podzemních organizací maďarských fašistů velmi mnoho lidí. Ustavení nové vlády vyvolalo v hnutí šípových křížů značnou paniku, uvolnilo poněkud tlak a Szálási upozoroval, že nastal hromadný útek zterorisovaných stoupenců. Szálásimu utekl dokonce i „mozkový trust“, sestavený z třiceti mladých, diplomovaných intelektuálů. Nové situaci chce nyní Szálási čelit taktikou dvojí koleje. Oficiálně převzeme vedení organizace poslanec Húbay (jméno prozrazuje, jaký je to čistokrevný Maďar!) a na povrchu zůstane maďarská nacionálně socialistická strana legální složkou politického života. Szálási se za to uvolní pro podniknou a ilegální práci, když je mu veřejná činnost prozatím stejně znemožněna. Důraz je právě na slově „prozatím“. Imrédyho vláda ohlásila řadu zákonů (zákaz politické činnosti státních úředníků v nepovolených organizacích, opatření proti korupci ve veřejné správě a několik hospodářských předloh), které by Szálásiho hnutí posílily velmi nemile. Otázka je, dokáže-li nová vláda působivými činy, že opravdu chápe vnitřní nebezpečí, jež představuje extrémní praviceové hnutí, oprájecí se dosud o vědomou, bezděčnou i blahovolnou pomoc a podporu značné části vládního tábora. Szálási neodchází. Udělal jen krůček zpátky, aby ve vhodné chvíli skočil o dva kroky kupředu.

„Ja“ dra Karla Rennera

Těsně před rakouským plebiscitem o anšlusu ze dne 10. dubna proběhla veškerým světovým tiskem překvapující zpráva: bývalý rakouský kancléř, sociální demokrat dr. Karel Renner prohlásil, že odevzdá svůj hlas pro spojení Rakouska s Německem. Byla to zpráva věru téměř sensační. Sociální demokrat, předák a státník, který veřejně

a ostantativně oznamuje takto odevzdání svého státu nejúhlavnějšímu nepříteli své strany? Podlehl tu socialistický vůdce teroru? Učinil tak z nenávisti k dosavadnímu rakouskému režimu? Nebo snad z důvodů taktických či dokonce i osobních? Takové a podobné domněnky se tehdy porůznu vyskytly při publikaci oné zarážející zprávy — ba ani její věrohodnosti se příliš nevěřilo.

V květnovém čísle The World Review však dr. Renner sám zprávu tu potvrzuje a své rozhodnutí v y s v ě t l u j e. Uvádí v podstatě tyto důvody:

Za spojení Rakouska s Německem bojoval již od konce světové války. Jako první rakouský kancléř v r. 1918 navrhl rakouskému národnímu shromáždění základní zákon, jehož první článek označoval Německé Rakousko (Deutschösterreich) za demokratickou republiku a jeho druhý článek ji prokládal za součást republiky Německé. Tento zákon byl pak též národním shromážděním rakouským odhlasován téměř jednohlasně.

Rovněž při jednání na mírové konferenci, kde vystupoval jako předseda rakouské delegace, stavěl se dr. Renner — jak dále ve svém článku uvádí — důsledně za sloučení Rakouska s Německem. Vedla jej k tomu jednak myšlenka seburčení národů, již ostatní národy v tak plné míře využíly, jednak přesvědčení, že Rakousko se svými 6½ miliony obyvatelů a finančním i průmyslovým aparát, počítajícím s 50miliónovou říší, není hospodářsky způsobilé k samostatnosti. Nezdar, jež stíhaly všechny pokusy o vytvoření širší hospodářské spolupráce podunajských států, jej v tomto jeho přesvědčení znovu utvrdily, stejně jako i vnitropolitické události rakouské — nebezpečí monarchismu, rostoucí klerikalismus a konstituční návrat do středověku.

Ke konci svého článku pak dr. Renner doslovně prohlašuje: „Bolí mne, mám-li se jako demokrat podrobiti diktátorství, jako svobodný socialista zmilitarisovanému státnímu socialismu, jako dítě humanitního století nepochopitelnému režimu rasovému. Musím to však snést, těše se vědomím, že státy trvají, ale systémy se mění. Národy žijí po staletí, strany přicházejí a odcházejí v generacích. Nemohu odmítnouti něco, co jsem si přál ze všech svých sil proto, že to bylo dosaženo jinou cestou než mojí.“

Toto smělé ohrazení převého rakouského kancléře, ten jasný jeho nesouhlas s nacistickým režimem a ideologií a jeho víra v jejich přechodnost staví Rennera do poněkud jiného světla, než v jakém se mnohým jevil podle stručných tiskových relací o jeho anšlusovém prohlášení.

Lynch v číslicích

Americký lynch zrodila primitivní justice průkopníků a zlatokopů, jejichž osady, žijící na vlastní pěst, roztroušené a izolované, musely se kolektivně bránit proti zločinnému jednání a škůdcům. Tak vznikly jednoduché lidové soudy, v nichž nebylo rozdílu mezi obecenstvem, žalobcem, obžalovaným, soudcem a popravčím. Alternativa byla prostá, jako tomu bývá obvykle v nejistých poměrech: osvobození nebo provaz. Byly to vlastně stanné soudy; vždyť malé komuny a osadníci, kteří se sešli ze širokého okolí, nemohli se starat o hlídání a započatování vězňů. Přelíčení a vykonání rozsudku mělo vždycky rychlý spád.

Dnes jsou Spojené státy organizovanou zemí s rozvětveným zákonodárstvím, justicií a policejním aparát, paragrafy určují přesně rovnost občanů před zákonem, trestní řád obsahuje předpisy pro přelíčení a stanoví práva obžalovaného, justice z divokého západu nemá již žádný věcný nebo morální podklad, ale lynch trvá.

Statistika, kterou sestavuje každý rok ředitel Work ze statistického úřadu v Alabamě, zachycuje všechny případy lynche od r. 1882. Nejnovější data jsou z r. 1936. Za pětapadesát let propadlo lynchí ve Spojených státech 4673 osob: z celkové počtu bylo 3384 černochů a 1289 bělochů. Statistika dokazuje jasně, že lynch je stále více metodou perversní „bílé“ justice proti černé rase. Černoch je pro bílou chatru ve Spojených státech, a zejména na jihu, totéž, co žid pro nacio. V letech 1882, 1883, 1884 a 1885 byl počet lynchovaných bělochů větší, než černochů. V té době šlo ještě opravdu o primitivní justici průkopníků a soudce Lynch nečinil rozdílu mezi barvou pokožky. Od r. 1886 je počet lynchovaných černochů stále větší, než bělochů. Jsou leta, kdy lynch nepostihl žádného bělocha. R. 1924 nepropadl lynchí žádný běloch, ale zato 16 černochů, r. 1925 opět žádný běloch, ale 17 černochů, r. 1927 žádný běloch, ale 16 černochů, r. 1934 ukončil lynch život 15 černochů a r. 1936 opět 9 černochů.

politika

Milena Jesenská:

Anšlus nebude

I.

Hradý SdP.

Projíždíte-li našim severem křížem krážem, uvidíte na první pohled dvě věci: předně líbezný, kouzelný kraj, plný mírných kopců, výhledů do dálek, který je dnes celý v květu. Celý kraj je potopen do svěží jarní zeleně, a ačkoli je to průmyslový kraj, není tu nikde obvyklá ponurost a šedivost. A pak si všimněte velikých, zděných dvou až třípatrových budov, které trčí osaměle z rozkvetlého kraje u každého města, u každého městečka, u každé vesnice. Jsou dvou až třípatrové, nejsou to továrny, nejsou to činžovní domy, nejsou to školy, je to pro nás docela neznámý útvar baráku s vysokými okny a rozlehlými prostory: die deutsche Turnhalle.

České školy mají ovšem také výborně vybavené tělocvičny — ale připojené ke školám. Německé Turnhally nejsou skoro nikdy spojeny se školou. A tato zdánlivě drobná okolnost způsobuje, že pochodují německé děti do tělocviku ze škol v sevřených řadách, zpívající německé — totiž nacistické — písně. Německá mládež patří do německé tělocvičny, čtete všude, slyšíte všude. A potkáváte šiky dívek a chlapců, jak rázují po silnici, zpívají a zvedají ruce k německému — totiž nacistickému — pozdravu. A tento pochod, tyto písně, ten vojenský krok a seskupování v tělocvičnách a duch, kterým je tam mládež vychovávána: to je mohutná operá henleinovského hnutí. Z jedné takové tělocvičny přichází Henlein sám. Tady se rozdávají pokyny a povely, tady se volí strážé, dávají rozkazy. Zde se uceluje jádro hnutí.

Když vláda zakázala německou nacionální a německou nacionálně-socialistickou stranu, nezakázala Němcům, aby cvičili svou mládež. A Němci vycvičili v tělocvičnách mládež, aby zvedala pravici, aby nenáviděla Němce, kteří nejsou nacisté, aby nenáviděla všechny Čechy šmahem a opovrhovala židy. Učili ji, že je na světě jeden veliký muž, kterému má patřit láska a věrnost každého Němce, a tento muž přijde a sudetskou zemi osvobodí: bez boje, bez násilí, prostě přijde a oni ho pozdraví vztyčenou pravicí, půjdou za ním a přinesou mu darem celý tento krásný a líbezný kraj.

Napřed se šušovalo, že přijde v březnu. Pak se šušovalo, že přijde v dubnu. SdP. vyzývala všechny Němce, aby se k ní přidali: Komme zu uns, ehe es zu zpät ist — hlásí nápisy na plakátech. Nejdříve prohlásili, že poslední termín před anšlusem, kdy se budou přijímat ještě členové do strany je 30. duben. Pak to trochu prodloužili — do 15. května. A pak — asi z technických důvodů — do 30. května.

A vojsko přišlo. V noci, v dlouhých nepatetických řadách, bezpříkladně tiše a klidně, dlouhé řady vozů duněly po libereckém náměstí. Vojsko přišlo — ale československé. Ze středu země proudil příval vojska směrem k hranicím v nepopsatelném pořádku, klidně a tiše. Na náměstí stály hloučky lidí, rozčileně hovořících. Odpoledne v sobotu už nebyla v Liberci vidět ani jediná

Jenom r. 1932 a 1936 bylo lynčováno obětí méně než 10; v prvním případě postihl lynch 2 bělochy a 6 černochoů, v druhém 9 černochoů. Roční průměr za leta 1882—1936 dosahuje okrouhle 85 případů. Z těchto 85 obětí bylo 23 bělochoů a 65 černochoů. Lynch postihuje tedy téměř třikrát tolik černochoů než bělochoů. Ale tento poměr platí jenom pro staré dobré časy, v posledních letech je podstatně jiný a jednoznačný: počet lynčovaných černochoů je vždycky mnohonásobně větší, než počet bělochoů. Typický je tento vývoj: r. 1904 připadlo na 7 lynčovaných bělochoů 76 černochoů, r. 1908 na 8 bělochoů 89 černochoů, r. 1913 na jednoho bělocha 51 černochoů, r. 1923 na 4 bělochy 29 negrů, r. 1928 na jednoho bělocha 10 černochoů a r. 1935 dva bílí na 18 černochoů.

Zločinnost černochoů není v procentech nijak zvlášť větší než zločinnost bílých, ačkoli existují zvláštní černošské zákony. Na jihu Spojených států je sňatek mezi černochoy a bělochy zakázán. (To platí také o sňatcích mezi bílými a Indiány a v Arizoně pro sňatky mezi ariji a Malajci.) Tyto rasové zákony mají na svědomí, že se každý poměr mezi černochem a běloškou považuje za zločinný a dostane-li se na veřejnost, může ovšem bílá žena snadno říci, že s poměrem nesouhlasila a že byla znásilněna. Typickým případem tohoto druhu byl proces s devíti mladými černochoy ze Scottsboro. Udržuje-li ovšem běloch poměr s černoškou, nestane se mu nic. Protože černoši tvoří asi desetinu obyvatelstva, měl by být počet lynčovaných bělochoů a černochoů v poměru 1:9, ale ve skutečnosti je obrácený a často tak absurdní, že na jednoho lynčovaného bělocha připadá 10, 20, dokonce i 50 černochoů. Lynch zuří z nejrůznějších důvodů. Stačí, uhoď-li černocho bělocha, který mu spílá. Před několika lety byl zavražděn černocho jenom proto, že žebrel před dveřmi a hysterická hospodyně se domnívala, že jí chce ublížit. Obětem z r. 1936 kladlo se za vinu: znásilnění ve 3 případech, pokus o znásilnění také ve 3 případech, jednou vražda, jednou aktivní účast na stávce a konečně hrubé chování k bílé ženě. V případech z r. 1934 uvádí se kromě obvyklého znásilnění a vraždy: jednou zranění bělocha při stávce, jednou sexuální poměr s běloškou, jednou nadávky, kterými se bílá žena cítila být dotčena. Jeden černocho musel urazit proto, že ukradl trochu terpentýnu, druhý proto, že ztloukl bělocha, třetí z toho důvodu, že napsal hrubý dopis, a čtvrtý proto, že „mluvil neuctivě“. Většinou jde tedy o věci, které by se u bělocha považovaly za maličkost a neměly by za následek trestní stíhání.

Počet lynčovaných obětí klesá v poslední době potěšitelně a od r. 1924 nepřekročil nikdy 30. Zdá se však, že to není následek lepších mravů a názorů v jižních státech, ale spíše výsledek účinnější ochrany černých vězňů a obžalovaných. Úřady si připisují k dobru, že od r. 1934 zachránily před lynchem 74 osob (14 bílých mužů, 57 černochoů a 3 černošky), v r. 1936 dalších 79 lidí. Jinými slovy: kdyby je úřady nebyly zachránily, pak by byl počet obětí v obou případech větší, než roční průměr za celé období, které statistika číselně zachytila. M. B.

Zkracují se vzdálenosti?

Velký pokrok techniky v posledních desetiletích, zejména na poli dopravy a komunikace, lehce svádí k tomu, že říkáme: svět stal se menší. Jsou železnice, které jezdí rychlostí nad 100 km. Letadlem je možno za den se dostat z jednoho kouta Evropy na druhý. A ještě rychlejší je komunikace, kde jde o rozhlas. Nedávno mohli jsme v krátké době po sobě slyšet tři projevy: z Třetí říše, z Rakouska a projev předsedy naší vlády Hodži. Také zpravodajství je velmi rychlé. Záhy po velkém projevu v některém městě mohou dodatí zpravodajské agentury nejen obšírné zprávy, ale také fotografie, zhotovené bellinografií. Na naše trhy dostalo se některé zboží jenom tím, že parníky a železnice mohou je velmi rychle dodatí obchodníkům a konsumentům. Není to zhýčkanost lidská, která zavedla na náš trh banány, ale především rychlá lodní a železniční doprava, podporovaná dobrou organizací prodeje. Naše noviny ráno nám řeknou, co se stalo den před tím v Americe.

A přece v této době, kdy bychom byli ochotni tvrdit, že svět stal se menší, jsou si národové a státy vzdálenější, než kdy před tím. Můžeme slyšet Australii nebo Ameriku v rozhlasu, ale bariéry mezi jednotlivými národy a státy jsou vysoké jako nikdy před tím. Technika sblízuje národy, ale současně tito národové žijí vedle sebe úplně cize a proti sobě. Snad se technicky, dopravně stal svět menší, ale vzdálenosti mezi národy, myšlenkami, ideologiemi se zvětšily. V. G.

bílá punčocha, a lidé, kteří v pátek večer ještě zvedali ruce na pozdrav, nosili tříbarevné kotoučky v dírkách u kabátu. Naši přišli, a pravím vám, přišli právě včas. Tím, že přišli, ukázali všem německým a českým hrdinům, kteří se už léta v pohraničí rvou proti fašismu, že se nervali nadarmo, že nejsou ve vzduchoprázdném prostoru, jak se jim snad někdy zdálo.

Zákulisí prvního máje.

V hlavním městě je manifestace 1. máje politickým a národním projevem velké části lidu. Mnozí však zůstanou doma, jdou na výlet nebo přihlížejí z okna. V hlavním městě je jen pro část obyvatelstva tím symbolickým projevem vůle a svobody lidu. V malém městě je průvod 1. máje tím důležitější, čím je město menší a čím jsou dny vážnější. V našem německém pohraničí byl 1. máj nejdůležitějším projevem každého jednotlivce. Byl projevem nejen jeho mínění a přesvědčení o věcech politických, nýbrž byl otevřeným deklarováním celého světového názoru. A poměry v našem pohraničí jsou takové, že tam lidé za své přesvědčení platí celou svou existencí. Nejtím v průvodu SdP., znamenalo pro demokratické Němce v pohraničí nejen dostat se na černou listinu, ale především ztratit práci, bez výpovědi, naráz. A nejen ztratit práci, ale nedostat už nikde žádnou jinou.

Ve větším městě se snad jeden člověk schová. Nebo se alespoň domnívá, že se schová. V malém městečku a na severu je většina měst malých — neuklouzne ani myš. Každý ví o každém. Ostatně se henleinovci postarali, aby měli naprostou jistotu. Tovární osazenstvo dostalo rozkaz shromáždit se na 1. máje v továrnách, a z těchto továren byli dělníci odváděni na průvody přímo důvěrníky strany. Kdo nepracuje v továrně, byl vyzvednut z domova, z obchodu, z dílny. A tito důvěrníci — to byla většinou mládež a děti, dvanácti až osmnáctiletí hoši, navlas takoví, jako byli ti, kteří 13. března „převzali“ vídeňské závody, redakce, nádraží. Hoši z německých Turnhall, hoši v bílých punčochách, hoši s nacistickým pozdravem. Tito chlapi — po skupinách ve dvou nebo ve třech — odváděli dospělé muže z továren — své táty, strýce, bratry, sousedy, kamarády — do průvodu. Tyto děti si zapisovaly na „černou listinu“ každého, kdo se zúčastnil demokratického průvodu. Třicátého dubna — v sobotu — přicházeli do továren důvěrníci SdP. k dělníkům a říkali jim: nepůjdeš-li zítra s námi, nemusíš už v pondělí chodit do práce. Ti lidé mají ženy, ne vždycky statečné a pevné, a mají děti, sice rozčilené a většinou nenormálně poblázněné děti — ale hladové. Mají léta nezaměstnanosti v týle a podléhají uměle rozšířenému strachu:

Mnoho jich přes to odešlo a šlo na 1. máje demonstrovat svoje demokratické smýšlení.

Ale tehdy ještě — bohužel — nebyli na pohraničí ti klidní, mlčeliví, odhodlaní vojáci v plné zbrani a v kulatých helmicích. Tehdy mělo mnoho lidí dojem, že je jejich věc prohraná a že se nikde nedovolají pomoci. A mnoho lidí — velmi mnoho lidí — přestoupilo, seřadilo se k siegheilování a zvedlo pravici. V České Kamenici byl 48letý dělník, organisovaný u křesťanských sociálů, postaven před ultimatum: buď vstoupíš do SdP. nebo nechoď do práce. Nevstoupil. 3. května byl z práce vyhozen a 4. května se oběsil.

Psychologický účinek těchto průvodů nebyl malý: demokratický průvod měl ráz májových demonstrací, zpěv, hesla, výkřiky, písně, prapory, něco velmi silného, jasného a slibného. Pak šly průvody SdP: většinou

v uniformách (v obci se 4500 obyvateli dostal v dubnu švec objednávkou na 500 vysokých černých bot), parádním vojenským krokem, uceleně, špalírem lidí se zdviženými pravicemi, skandujícíce do rytmu vojenského marše: sieg-heil — sieg-heil. Malé osady se otřásly pod dojmem těchto kroků, protože to nebyla manifestace pro pokrok a sociální spravedlnost, ba nebyla to ani vojenská přehlídka, vojáků by se tu nikdo nepolekal —

Žádné volby, ale plebiscit.

Některé obce v pohraničí volily v neděli. Poslední obce v pohraničí budou volit 12. června. „11. červen je den našeho anšlusu“, šeptalo se v pohraničí od člověka k člověku. „Zum letztenmal wird zum Appel geblasen“, napsal 19. května „Der Aufbruch“, a nebyl ani konfiskován. 11. června přijde německé vojsko, obsadí zemi a rázem budeme patřit k německé říši. Volební heslo henleinovců nezní: volte SdP. stranu! Volte Konráda Henleina! Nýbrž: Jsi Němec nebo nejsi? Projev se, jsi-li Němec! Bist du ein Deutscher oder nur ein deutsch sprechender? Jsi Němec nebo jsi osoba, mluvící německy? Nepřihlásíš-li se k SdP., vyřazuješ se dobrovolně z německého národa! Tedy: ano nebo ne?

Do jedné z největších pohraničních továren, ležící už na samých hranicích, která zaměstnává přes 3000 dělníků, přišlo po 1. máji několik SdP. poslanců, dalo celou továrnu i všechny stroje ozdobit odznaky SdP., uspořádali hostinu a dokonce i pečení a husy dali ozdobit odznaky SdP. — pane na nebi, kdy jedí zdejší lidé husu? — a po hostině procházeli závodem, vyhledávající německé sociální demokraty. Postavili se k nim a podávali jim ruku — po vzoru pana Bürckela ve Vídni — velmi vlídně a plni účasti. Víte, jaký je to nátlak odeprít stisk podávané ruky? Když ještě k tomu máte skorem jistotu, že toto nepodání ruky znamená ztrátu existence nejen vlastní, ale i lidí, kteří na mně závisí? A přes tento nápor zůstalo více než 600 lidí pevných. Mnoho jich bylo, kteří přeběhli. Druhý den přicházeli do svých organizací, někteří s pláčem. Vyprávěli, jak to bylo. Říkali: nemohu už dál. Co jim měli odpovídat? Těšili je: Víme, že jsi v podstatě náš. Je to útěcha? Pomůže tu nějaká útěcha? Žádají si ti lidé útěchy? Nikoli, žádají pomoc! A trvalá pomoc může přijít jen tehdy, bude-li s nich sejmut hospodářský nátlak, pod jehož tíhou klesají.

Pohraničí bylo vždycky průmyslový kraj, citlivý ke všem hospodářským výkyvům. Byla-li jinde krize, byla tady znásobená. Jsou-li uvnitř země lidé už tři roky bez práce, tam jsou už šest. Nezaměstnaní dělníci pobírají tam 10 Kč týdně a jednu polévku denně — a tu polévku si nechávají stydnout, aby se nahoře usadil špinavý, šedivý tuk, který lačně sbírají a nosí domů dětem na chléb. Dnes má hospodářská bída v pohraničí ještě několik zvláštních úkazů: textilní továrny mají mnohem menší odbyt, než měly dříve, protože byly z velké části zařízeny na drobné střížní zboží a obchodníci drobným střížním zbožím jsou židé. Židé však zboží neobjednávají, protože jejich krámy jsou prázdné a zásoby leží nektnuté v regálech. Před dveřmi stojí henleinovské strážže — nacistická mládež — a zapisují nebo fotografují

každého, kdo vchází. Sama jsem pozorovala asi tři hodiny tyto čtrnáctileté výtečníky. Je-li kupující člověk někdo, na koho mohou, nechť je jist, že ho zítra čeká hrozba: ještě jednou a ztratíš práci, jsi zrádce národa. Tato prakse ochromuje samozřejmě přímo továrny, a následky nesou dělníci, propouštění a vysazování. Že jsou propouštění a vysazování jenom nehenleinovští dělníci — je samozřejmé.

Ostatní továrny, na příklad sklárny, ztratily velmi mnoho na vývozu do Německa. Do Německa se nevyváží pro německá britká devisová opatření a tento úbytek činí někde 25% a někde 75% — průměrně asi polovinu výroby. Henleinovská propaganda však neříká: Německo opouští lidi, kteří se k němu hlásí a zvyšuje těžkou jejich situaci umělým hladem. Naopak: henleinovská propaganda říká: až budeme mít anšlus, pak nebude devisových opatření.

Po událostech ve Vídni vystěhoval se z kraje hromadně kapitál. Z malých českých spořitelců byl vyzvednut a přenesen jednak do pražských ústředních ústavů nebo do Creditanstaltu der deutschen Sparkassen. Hypotékární půjčky v celém kraji — už jednou povolené — byly stornovány s otevřeným odůvodněním: politické poměry jsou nejisté. Rozestavené domky zůstaly bez střechy, nové domky se přestaly stavět, stavební ruch se podlomil a mnoho stavebních dělníků — a to jsou jen místní němečtí a čeští sociální demokraté a komunisté — zůstalo bez práce.

Stalo se v několika případech, že byly v pohraničních továrnách odvolány zakázky z Ameriky, z Anglie a z Francie s krásným a jasným odůvodněním: nezačínáme práci továrníku, který pracuje proti vlastnímu státu. Čin výtečný a dobře míněný, ale dvousečný. Výtečný proto, že můžeme právem říci henleinovským průmyslníkům: zde vidíte, kam zavádíte zemi. Dvousečný proto, že má za následek nové propouštění a zase jsou to jenom sociální demokraté, kteří ztratí práci. A nadto s úšklebkem: vida, tak se o vás zasazují vaši ochránci!

Na takové hospodářsky sopečnaté půdě je ovšem teror snadný do té doby, dokud bude svazu německých průmyslníků dovoleno, aby ho použil! Členové svazu německých průmyslníků jsou — až na vzácné a pak ovšem skvělé výjimky — vesměs členové SdP. Podrobují se vesměs rozkazům SdP. a propůjčují se vesměs pro nacistický hospodářský útlak. Bez nich by se členstvo Henleinovy strany zmenšilo na třetinu, protože jen oni propůjčují nacistické ideologii skutečnou a opravdovou zbraň. O ně se opírá teror, jen a jedině oni provádějí tento teror.

Závodní výbory henleinovských továren už nejsou závodními výbory, které se mohou stavět za dělnické zájmy. Závodní výbory patří k DAG — Deutsche Arbeiter Gewerkschaft — a tyto odbory jsou podporovány a řízeny zaměstnavatelem. Je to přesně tatáž cesta likvidování sociálních zařízení, jako byla v Německu: zařízení zůstane, ale obsah se škrtne. Členové závodního výboru jsou Němci a zaměstnavatelé jsou také Němci, oba zvedají pravou paži, oba křičí sieg-heil a jdou společně

na 1. máje v průvodu nacistů. To je sice všechno, co mají společného, ale na půdě tohoto státu se dovolilo, aby sociální zřízení přestala být nástrojem sociálního pokroku a stala se nástrojem nacistického útlatku. Neboť jednu věc, prosím vás, už konečně pochopte: drží-li někdo v této končině, na této sopce, jejíž výbuch by otřásl Evropou, drží-li tady někdo právo demokratické myšlenky, pak jsou to Češi, němečtí a čeští sociální demokraté, dnes i komunisté. Lidskou a nestrannickou řečí řečeno: dělný lid a chudý lid, ba nejchudší. Za obětí větších, než si dovedete představit, se silou větší, než dovedete pochopit. Oni jsou první vojáci na první ráně. Teprve za nimi jde dnes ten průvod v československých uniformách. Oni tu první ránu vydrželi většinou dobře. Poděkujeme jim za to.

Zprostředkovatelný práce nemají v tomto kraji snadnou práci. Neexistuje totiž nařízení, podle kterého musí továrník přijmout nezaměstnaného dělníka podle pořadí, jak se přihlásili. Úředníci zprostředkovatelný práce jsou sice členové dělnických stran, ale představení bývají zhusta Henleinovi lidé — nebo alespoň Henleinem zastrašení lidé. Přijímá-li továrník vůbec nové dělníky, podává už předem zprostředkovatelně práce seznam dělníků, které mu má zprostředkovatelná dodat, ale které si vybral sám. To jsou ovšem henleinovci. Mluvila jsem s komunistou, který je na sedmý rok bez práce, ačkoli kolem něho henleinovští dělníci práci dostávají přesto, že byli bez práce jenom půl roku. Dovedete si představit, co to znamená, být sedm let bez výdětku? A nepřeběhl. A není jediný.

Zdroje teroru mimo továrny a jak jim čelíme?

Stojí-li lidé pod tímto obrovským tlakem, musíme, dokud nedovedeme tomuto tlaku zamezit, lítostivě pokrčit rameny, říkají-li lidé: už nemůžeme dál. Proč však přestupují lidé k SdP. lidé, kteří nestojí pod tímto tlakem? Jak si na příklad vysvětlit, že učitelé státních škol v celém pohraničí šli do jednoho (byla jsem v 27 obcích, nezjistila jsem ani jeden opačný případ) v průvodu SdP?

To lze vysvětlit třemi psychologickými momenty:

1. Náladou, která vznikla po rakouských událostech.
2. Úžasné organizovanou šeptanou propagandou, která prolézá celý kraj jako mor a která říká: honem! honem! Sice budeš zítra už odpraven! Začínám vůbec věřit, že obávaný kancléř Třetí říše je vlídný a nevinný děcko proti ministru německé propagandy.

3. Naší naprostou neschopností postavit proti nacistické propagaci demokratickou. První dvě věci jsou celkem zřejmé a jasné. Je pochopitelné, že si henleinovci po Rakousku představovali klidnou procházku do Třetí říše. O šeptané propagandě všelicos víme a ještě i všelicos povím. Třetí věc je ovšem něco, čemu se dá těžko uvěřit.

Tady nahoře na severu žijí Němci, jak známo. Němci jako polena, neumí česky, jsou tu doma a mluví německy. Před rokem 1933 žili tady přes to čeští i němečtí četníci a muži finanční stráže v naprostém klidu a shodě. Němečtí přišli do Čech na pivo a naši chodili do Německa. Navzájem se znali a chovali se k sobě slušně. Po Hitlerově vítězství v Německu se to změnilo přes noc. Z Německa přišli jiní lidé. Ti staří zmizeli beze stopy. Snesitelný poměr se napjal jako struna a zůstal napjatý. Ani čeští, ani němečtí lidé neměli už chuť se dorozumívat. Těch pět minulých let věru tento poměr nespravilo. Ale po celých dlouhých pět let vraceli se v tomto kraji lidé z práce udření a utmácení a jedinou zábavu, kte-

rou měli, bylo radio. Rozhlas je dnes totiž totéž, jako byl tisk v době reformace. V době reformace umožnil tisk lidem, aby měli vlastní bibli. V naší době umožňuje rozhlas každému, aby měl doma ve své kuchyni koncert, zábavu, sportovní zprávy — a ovšem zpravodajství. Po pět let stačilo otočit knoflíkem a lidem v pohraničí řinula se přímo do bytu nacistická ideologie z německých stanic — je samozřejmé, že natočili stanici, které rozuměli!

a jako protiváhu jsme dali půl hodiny německého rozhlasu, většinou nezábavného a nestravitelného. Nuže, teď jsou už dokonale vychovaní, umluvení, ukřičení, papouškují věty o národním prostoru a všechny ty věci, které si můžete přečíst denně v „Zeitu“. A dnes — konečně dostali německou vysílačku. Ale v německém henleinovském časopisu „Der Sudetenfunk“ není ještě ani dnes slovo o tom, že existuje německá vysílačka, neřku-li, že by tam byl uveden její program.

Nebo: v jednom pohraničním městě objevila jsem šest velkých biografů. Pět má na programu německé filmy úžasné podírovně, zřejmě točené pro sudetské kraje, včetně týdenních filmových přehledů. V šestém běží: „Klatovští dragouni“.

Nebo: u nás existují, tuším, různá nařízení o dovozu říšskoněmeckých novin. Věřte mi, naprosto zbytečně. Protože v Československu vychází tolik nacistických novin, že je jimi zahraničí zaplaveno. Obrázkové týdeníky, kde je pan Henlein, nic než pan Henlein a les zdvižených pravic, auto ověšené nacisty, uniformované formace, mládež, střídání praporu, výměna stráží, zdravení nacistické vlajky, nástup nacistických dělníků na 1. máje — tytéž obrazy nadšení, které známe z Vídně, z Lince, ze Štýrského Hradce s tím rozdílem, že tam se vyskytly ve dnech, kdy Německo okupovalo Rakousko. My je známe už dnes. Der Aufbruch, Rundschau, Der Kamerad (na první straně ze dne 20. května volební kresba. Němec stojí rozkročen a hledí za dvěma zuboženými postavami; k tomu nápis: pošlete je domů, do rudého ráje!). B. Kamnitzer Zeitung. Illustrierte Presse (vydavatel pan Lischka, Praha). Zeitspiegel. A proti záplavě těchto tiskovin ani jediné německé demokratické noviny. Existují tu sice — Volksbote na př. — ale odběratelé je většinou — v menších místech vesměs — dostávají poštou nebo od svého kolportéra, protože dostávat je veřejně, znamená ztratit práci. V menších městech má henleinovská mládež rozdělené město na jednotlivé bloky a chlapi střezí domy, zapisují si, kdo koho navštěvuje a především, jaké kdo odbírá noviny. A za pět let této atmosféry jsme neudělali skoro nic, abychom podporovali v německém táboře ty lidi, kteří se bránili fašismu. Ba, za celých těch pět let — ani za poslední měsíce — nedovedli všichni mezi námi rozoznat jednu z nejdůležitějších pravd našich dnů, pravdu, která spolurozhoduje o osudu Evropy: že není Němec, jako Němec.

Josef Krejčí:

Kolik je Němců v Československu?

Skutečnosti jsou buď politováníhodné nebo je můžeme schvalovat, ale nemůžeme je přehlížet. Skutečností je, že nic nevzrušuje nyní 450 milionů lidí v Evropě víc než národnostní problém. Ani sociální, ani náboženské konflikty nevyvolávají tak vysokou horečku jako otázka, k jaké národnosti jednotlivce patří a co má jeden národ žádat od druhého.

Snad to nebylo lepší ani v dřívějších generacích. Nový, naprosto nový je však zoologický pojem národa. Ať už byl boj mezi národy v dřívějších dobách sebe prudší — nesporné bylo, že jednotlivce může volně rozhodnout, ke kterému národu patří. Francouze Fouquého uznali Němci bez odporu za svého básníka a Angličana Chamberlaina pozdravili s nadšením jako proroka Německa ve světě; Francouzi nepochybovali ani chvíli, že Gambetta, muž italského původu, je jedním z největších francouzských státníků, a Angličané ctili v Disraelim, který byl původem německý žid, ideální vzor pravého anglického, konservativního gentlemana. Ve střední Evropě, kde žil tucet národů na společném státním území, rozbíjeli si lidé z nacionální horlivosti okna a někdy také hlavy — ale nikoho nenapadlo, že by o nacionální příslušnosti jednotlivce nerozhodovalo jeho přiznání, nýbrž babička nebo místo narození. Na vídeňské říšské radě zastupovali německé strany absolventi polských škol, a synové maďarských státních úředníků žili a cítili jako Srbové.

Tato nespoutanost nacionálního vyznání byla úplně přirozená a odpovídala naprosto pojmu „národa“, jak se v Evropě po staletí vytvořil: národ je osudové, kulturní a citové společenství. Skupina lidí, jejíž osud jednotlivce sdílel, k jejíž kultuře, řeči a temperamentu se cítil připoután — taková skupina určovala jeho nacionální vyznání. Volnost volby byla nesporná. Bedřich Veliký, vychovaný francouzsky, stal se standardním vzorem prušáctví, a princ Evžen symbolickou postavou rakušanství. Byl to právě Angličan Chamberlain, který Němcům dodal naprosto novou teorii národa, kterou nyní zneklidňují celou Evropu. Právě jeho teorie dokazovala, že o příslušnosti jednotlivce k některému národu nerozhoduje svobodné přiznání, nýbrž biologický původ. — totiž „krev“, která koluje v jeho žilách z pokolení do pokolení.

Promiňte tento výlet do minulosti, ale byla to nezbytná oklika k aktuální a naprosto praktické otázce: k otázce Němců v Československu.

Kdo je Němec?

Když bylo utvořeno Československo, dalo na tuto otázku — souhlasně s evropskými kulturními tradicemi svých zakladatelů — tradiční evropskou odpověď, vyjádřenou také zákony: Němec (Čech, Slovák, Maďar, Žid, Polák) je ten, kdo se sám za Němce (Čecha, Slováka, Maďara, Žida, Poláka) považuje a přiznává. Na této zásadě spočívaly všechny menšinové zákony, všechny národnostní statistiky, školství a vůbec všechna nacionální opatření republiky. Na základě svobodného, osobního vyznání měli jsme pak v Československu o něco víc než 3 miliony Němců, a svět znal tuto číslíci.

A keď prídu Nĕmci se svým náruživým odporem proti osobnímu přiznání se k národu, se svou urputně hlášanou zoologickou teorií: je prý úplně lhostejné, za co se jednotlivec považuje, ještě dříve, než se narodí, patří už — naprosto automaticky a nenapravitelně — tam, kam patřily jeho prababičky nebo aspoň babičky. Tady už nezbyvá vůbec žádné místo pro vůli a soukromé rozhodnutí, pro samostatnou volbu osudového, kulturního a citového společenství. Při tom nejde o nějakou nahodilou pošetilost, nýbrž o hlavní zásadu nového politického programu, kterým chtějí Nĕmci (zejména v Československu) vyvrátit starý svět.

To je základní skutečnost. Nemusíme ji schvalovat a můžeme ji právě v Československu považovat za důkaz zvláštního nevděku, ale musíme s ní počítat. A jak by to dopadlo, kdybychom z ní chtěli vyvozovat nějaké důsledky? Jak by to dopadlo, kdybychom chtěli Nĕmcům v Československu splnit nejtoužebnější přání a zacházet s nimi podle jejich vlastní teorie? Jaký by byl výsledek, kdybychom uzákonili, že Nĕmec je pouze ten, kdo se může — bez ohledu na jeho vlastní přiznání — dokumentárně vykázat alespoň třemi, naprosto čistými, německými babičkami?

Návrh pochází sice od pana Stříbrného, ale je dobrý. Stojí aspoň za diskusi. Nĕmci by nemohli mít přece žádné námítky, kdybychom je brali vážně a zacházeli s nimi podle jejich vlastního přání. Kdyby snad pan Henlein prohlásil, že pak musí předložit takové zoologické protokoly i ostatní národy, mohli bychom mu odpovědět: „Promiňte, pane — vy jste přece pro autonomii, že ano? Jste toho názoru, že každý národ chce, aby se s ním zacházelo podle jeho vlastních způsobů, že ano? Dobrá, ale ostatní národy Československa neuznávají nový, zoologický pojem národa a trvají na starém, evropském pojmu: Češi považují za Čecha každého, kdo se sám za Čecha považuje a hlásí — babičky je zajímají jenom z piety. Vy, pane, zastáváte naproti tomu vášnivě názor, že fundamentum regnorum et nationum není iustitia, nýbrž babičky. Uděláme vám tedy něco k vůli a přijmeme vaši definici pro Nĕmce: Nĕmec je pouze ten, kdo se může dokumentárně vykázat alespoň třemi, čistými, německými babičkami. Ostatní bývalí Nĕmci mohou se svobodně rozhodnout, přidají-li se k některému jinému národu v republice nebo utvoří-li novou národnost bývalých a panem Henleinem vyvržených Nĕmců. Uznáte, pane, že nikdo nemůže zacházet s vaším programem spravedlivěji a laskavěji.“

Jak snížit počet Nĕmců u nás?

Byla by to jasná a logická řeč. Takové řešení mělo by dvě velké výhody: za prvé by svět uznal, že větší konciliantnost nemůže už nikdo žádat, a za druhé by počet Nĕmců klesl v Československu takovou měrou, že by se stal pro stát druhořadou politickou otázkou. Nebyla by to žádná „čechisace“, nýbrž jenom postup, naprosto vyhovující přání pana Henleina. To je nesporné. Zběžné pátrání v matrikách několika měst a obcí, ovládaných SdP., již ukázalo, že velká část, ba snad i většina vůdců, nemohla by být uznána za Nĕmce. Mezi prostými členy dokonce mezi voliči byl by výsledek pro Henleina ještě horší. Udělá-li sněmovna Henleinovi tu laskavost, že dá jeho definici německosti zákonitou formu, pak se pravděpodobně ukáže, že v Československu žije asi jenom milion Nĕmců. Uzná-

váme, že by pak matriční úřady měly velmi mnoho práce, ale k vůli tomu, aby se s vášnivou oposicí uzavřel spravedlivý kompromis, udělá se leccos. Při dobré vůli zdolal by se i tento nával práce.

Ale co potom, kdyby SdP. hlasovala ve sněmovně proti takovému návrhu zákona? Ani nejzlomyslnější nepřítel nemůže připisovat SdP. takovou nedůslednost. Že by proroci nauky o krvi nesouhlasili z malicherných stranických důvodů s realizací tohoto učení? Takovou fantastickou zradu vlastního programu mohli bychom očekávat jen od některé „staré“ německé strany, které šlo (říkal to přece pan Henlein) pouze o mandáty a poslanecké diety, ale nikoli od „nového hnutí“, které bojuje (opět podle slov pana Henleina) za ideje a jenom za ideje. Ne, SdP. nebude mít zajisté žádné námítky proti zákonu, který vychází z jejich nejsvětějších zásad. Ale i kdyby se stalo, co považujeme za nepravděpodobné, nemohlo by to změnit nejsamozřejmější věc na světě: zacházet s každým tak, jak by on sám zacházel s jinými. Takový je stručný obsah všech mravních příkazů a spravedlnosti. Zachováme-li se spravedlivě — tedy podle této zásady — uzná to celý svět. Mimo to dokážeme, že pan Henlein zastupuje jen malý zlomek obyvatelstva v Československu. Snad ani sám sebe, vřdyť i on by musel předložit všelijaké dokumenty a snad i vystoupit z německého národa. Co víme vůbec o svých prarodičích? To, že byli hodní, poctiví, milí lidé, což dosud stačilo. Nyní to však nestačí. Teď se můžeme dočkat retrospektivních zázraků — pomsty do třetího a čtvrtého pokolení.

Zbývá otázka, bere-li autor sám vážně, co říká? Na to odpovídám docela upřímně: právě tak vážně, jako Henleinovu stranu. Kdybychom na ni použili filosofických a vědeckých měřítek, nemuseli bychom ji brát příliš vážně, ale tím vážněji se musíme na ni dívat jako na politický zjev a hnutí fascinovaných lidí. Snad je správné, použije-li se proti takovým hnutím něčeho neočekávaného, překvapujícího a ohromujícího. Ve snu nehraje logika žádnou úlohu, ale často můžeme přivést někoho ze sna do skutečnosti, říkáme-li logické námítky tak hlasitě, že mu vniknou do sna. Pacienty, kteří si mysleli, že jsou čínským císařem, podařilo se již několikrát vyléčit tím, že je lékař vzal za slovo a ukázal jim, jak nepříjemné může být takové poslání. Nemělo by se to jednou vyzkoušet v širším měřítku?

do ba a lid é

Rakouský život po „osvobození“

Každý den ke mně přicházejí přátelé a pacienti s prosbou, abych jim dal nějaký jed, který velmi rychle účinkuje: pro všechny případy,“ říká lékař.

„A vy?“

„Dám.“

Žid, kterému bylo odepřeno povolení k odjezdu, jako všem židům — Rakušané, kteří chtějí odejet do ciziny, potřebují tak zvaný vidovací záznam policie, který se židům nevydává — praví: „Včera jsem si ještě myslel, že mohu nechat všechno stát, celý svůj majetek a že mohu kdykoli utéci. Dnes vím, že to nejde. Snad by bylo dobře zastřelit se nebo oběsit už dnes, neboť zítra nebo pozítří mohou přijít, a pak už bych snad k tomu neměl příležitost.“

Hovory o smrti, která se přiblížila tak krutě blízko, staly se v Rakousku samozřejmé. Lidé mluví o umírání jako o obchodních plánech. A kdo o něm nemluví, myslí na ně.

Potkáváte mnoho lidí, kteří bloudí ulicemi.

bez výpovědi propuštění lidí. Známe cestu, která je čeká: vede k Dunaji a končí na malém hřbitůvku bezejmenných.

V tramvaji se dá najednou někdo do pláče. Po jeho popelavé tváři, kterou už neovládá, řinou se slzy, které nemůže zadržet. Nehýbá se, pokouší se tvářit, jako by hleděl z okna. Ostatní hledí k zemi. Nikdo se neodvažuje potěšit ho, nikdo ho ani neosloví.

A tento osud dopadá stejně na dělníky jako na intelektuály, na židy jako na křesťany, na obchodníky jako na zaměstnance. Může postihnout každého bez výjimky, kdo nebyl členem NSDAP v době, kdy byla ilegální. Dva dny po tom, co Bürckel přijal železničáře, hasiče a dělníky z plynárny, kteří ztratili v únoru 1934 práci, a dal jim zaměstnání, bylo jenom v Göthehofu a v zahrádkách kolem zatčeno za 24 hodin čtyřicet socialistů. Všechna zatčení i domovní prohlídky se odbývají v noci. Oběti odvlékají muži SS nebo SA, policie nebo vojáci. „Veřejným nepřitelem číslo 1“ zůstává pro nacisty bolševismus, ale za bolševické platí všechno, co není ve smyslu NSDAP. Zatýká se stále, ode dne plebiscitu se zatýkání množí.

Je naprosto nemožné odhadnouti počet zatčených. Víme jenom, že vězení nestačí zachytit proud zatčených a že bylo mnoho veřejných úřadů a ústavů proměněno ve věznice, jako na příklad škola v Lainzu u Vídně. Ostatně je spousta škol proměněna také v kasárna. Ve vídeňské průmyslové škole, v umělecko-průmyslové škole, v učitelském semináři, v gymnasiu Františka Josefa jsou ubytování němečtí vojáci. Vyučování odpadá, děti a výrobci potloukají se nečinně kolem školy nebo jsou zařazováni mezi Hitlerovu mládež a musí cvičit. Nad vchodem školy na Stubenbastei 8—10 visí malý prapor s nápisem: „Německá pošta“. Zase důkaz, že je Vídeň od svého osvobození obsazené město,

Velmi nápadně, ačkoli teprve od devátého dne invase. Před tím bylo nadšení tak nesmírné, že se bez ohledu na zahraničí oznamovalo, že při přehlídce, trvající několik hodin, „pochodovaly řízné formace, které by v jednotě všenecke armády obstály se ctí i ve vážném případě“ (usměrněný Neues Wiener Tagblatt ze 16. března 1938). Zpráva také udávala, že mezi těmito formacemi vzbudilo radostnou pozornost „400 tanků, 500 letadel, zesílená druhá pancéřová divise — první, která přijela do Rakouska pod vedením rychlých obrněných aut — motorisované dělostřelecké oddíly, pancéřový oddíl č. 38, prapor motorisovaných střelců, druhá pancéřová brigáda, housenkové tanky, setnina pěchoty, jízda a minometná setnina“. Ale

fotografie a pohlednice, na kterých byly tyto zbraně zachyceny a které se prodávaly na tisíce, zmizely velmi brzy z oběhu. Ale zanedlouho zmizely z prodeje i tak zvané národnostní mapy, na kterých byly červeně vyznačeny všechny země a oblasti, obydlené Němci, za jejichž ochránce se vůdce prohlásil. Byly to: všechny sudetské kraje československé, celé Švýcarsko, celé jižní Tyrolsko, polovina Belgie, část Dánska a Holandska. Celé Elsasko-Lotrinsko, rozsáhlé oblasti maďarské a rumunské, část Polska, celý koridor a celý memelský kraj. A mimo to německé ostrovy v Jugoslávii, Bulharsku, Francii, Itálii, Řecku atd.

Všenecko pochoduje s tlumiči. Ale člověku, který má dobrý sluch, nemůže uniknout tento tón, i kdyby byl sebe tlumenější.

Vítězství vůle.

Dva dny po osvobození Rakouska od svobody sice problematické, ale poměrně přece jenom velké, dostali majitelé biografů rozkaz, aby odstranili z programů „křč a smetí“. Na místo úžasného černošského filmu Green Pastures byl dosazen SA-Mann Brand a místo Dead end, vzrušujícího dokumentu o bídě newyorských dětí, běžel Hitler junge Quex. Po dvou až třech dnech byly filmy vzaty z programu, protože na ně nechodili ani arijsko-němečtí soukmenovci, a zdatní podnikatelé sáhli raději po starých vyzkoušených tahácích, jako Top-Hat nebo Die klugen Frauen.

Mezi filmy, které poslala říšská kulturní komora tak úžasně rychle do Vídně, byl také film z norimberského stranického sjezdu r. 1934: Vítězství vůle. Běžel ve velkém sále v Uranii a v Apollu a ministerstvo propagandy nemohlo ovšem riskovat, aby vítězila vůle Rakušanů, kteří bojkotovali oficiálně doporučený film. Denně se rozdaly celé stovky vstupenek a přece se nepodařilo naplnit místnosti.

V Rakousku zvítězila moc Třetí říše a nikoli vůle obyvatelstva, ba ani vůle německých vládců. Došlo-li 11. března přece jen k anšlusu, tedy jedině proto, že oněch 35 nebo 40 procent nacistů v provincii a hlavním městě bezohledně sledovalo jednoznačný cíl, zatím co většina se rozdělovala alespoň na čtyři velké skupiny: socialisty, monarchisty, klerikály a židy, věrné vládě. Každá skupina si přála uchránit svůj vlastní zájem. Tak se proměnila většina ve skupinu menšin, mezi nimiž nacistická menšina měla většinu. Ale už po dobytí se projevila oposičnost.

Den po obsazení prodávaly se ve Vídni na všech rožích odznaky hákového kříže. Je zbytečné podotýkat, že všichni prodáváci využili konjunktury a žádali za jeden odznak, který stál později 10 grošů, celý šilink. Současně se však prodávaly modré květiny z látky nebo z papíru, prastarý německo-nacionální odznak. A každý, kdo nechtěl chodit s hákovým křížem a kdo nechtěl prozradit, že je oposičník, připnul si takovou modrou květinu. Tak došlo v Rakousku ke grotesce, že se protivníci NSDAP odhalili ještě před oficiálním a zákonitým ustanovením strany. Prodej modrých květin byl pak ovšem zakázán.

Když v prvních dnech po obsazení zatýkali SA muži osoby naprosto nezúčastněné, někdy židy a někdy křesťany, a nutili je, aby čistili na ulicích Schuschniggova volební hesla, aby drhli zabavená auta, aby myli talíře, čistili záchody v kasárnách, byl hněv a strach Vídeňáků veliký. Velmi brzy se však ukázalo, že se zajatí mohou

vykoupit obnosem, který kolísal mezi jedním a dvaceti šilinky. A nakonec celá věc ztratila hrůzu. Lidé se vpravili do události, připravili se, že budou nuceni k těmto pracem, oblékali na sebe špatné šaty a klidně a mlčky čistili, když byli zadrženi — a pak odcházeli svou cestou. Muži SA, nenarážejíce už na odpor, ztratili radost z donucovacích prací, z posměšků a kopanců a pomalu vymizely z ulic hloučky čistících. Ostatně se čištění potvrdilo. Potvrzení znělo: Tímto se potvrzuje... (následuje jméno a adresa velitelství), že pan, paní... dnes dobrovolně — nedobrovolně (nevyhovující škrtněte) dostál(a) své povinnosti. Podpis, razítko a někdy také poznámka: pro nedostatek razítka — pod tím celá adresa, na příklad SA-Kommando Concordiaplatz, Telefon R-22-3-13. Samozřejmě každý postižený prohlásí, že dělal práci dobrovolně a SA nebo SS má v ruce důkazy, jak je obyvatelstvo srozuměno s tím, že bylo na ulici zastavováno a donuceno mýti záchody a nenalézá žádnou třecí plochu a důvod zacházení ještě příkřeji. Rakušán přerušuje však tvrdé mlčení, na které si už dnes skoro zvykl, významným úsměvem: vítězství vůle.

Představovali jsme si to jinak.

Rakousko jásá. Jásá na fotografiích, na pohlednicích, ve filmových týdenících a v tisku. Jásá nepřetržitě, protože takový je rozkaz. Procházíte-li se však ulicemi, především vídeňskými, poznáte ihned, že to není jásoť od srdce. Mnoho hrdel, z nichž právě dozněly výkřiky heil! svírá hrůza. Mnoho rukou, které se zvedají k hitlerovskému pozdravu, ochromuje zděšení.

„Představovali jsme si to jinak,“ řekl velmi upřímně jeden naci židovskému obchodníku, svému bývalému příteli, kterého po delší přestávce zase navštívil. „Jsem tady na neutrální půdě a před vámi mohu mluvit.“ A mluvil. Mezi tímto naci a nearijcem vznikla na chvíli lidová fronta zklamaných,

Možná, že to je ojedinělý případ. Možná, že se i tento naci bude za chvíli z opatrnosti chovat rezervovaně. Že přeruší všechny styky s „artfremden“ a „volksfeindlichen“. Ale zůstane poznání a slova: „představovali jsme si to jinak“.

Všichni, kteří se z přesvědčení, vypočítavosti nebo oportunistu přidali k ilegální NSDAP, očekávali, že usměrnění přinese zemi svobodu a jim samým vyšší, dobře placená místa ve straně, v státní službě, v průmyslu nebo alespoň existenční základnu pro řemeslo. A všichni se dověděli, že skutečnost, která se začala 11. března zařizovat a která byla provedena částečně s nasazením jejich životů, naprosto nesouhlasí s tím, o čem snili. Staří bojovníci byli zapomenuti přes noc a nakrmení paušálním díkem vůdce všem bezejmenným. Zapomenuta byla „věrnost za věrnost“, zapomenuta „pocta Něcům“, která patří každému spolupracovníku ze starých, zlých dob. Zapomenut byl hlad a naděje mnoha, mnoha set přívrženců, zapomenuta byla minulost.

Za dvanáct hodin po „slavnostním osvobození“ osmého kraje přistáli na letišti v Aspern Himmler, Darré,

Schacht, Fitztum, Schirach, Frick atd. a „řízně“ převzali vedení „výstavby“ Rakouska. Vytlačili staré nacistické činovníky z míst, úřadů a hodností a nadřadili se mužům, kterým vděčili za své vítězství, opanovali všechny, které opanovat chtěli. Dnes už v Rakousku nikdo nemluví o Tavsovi, o Leopoldovi, o Claise-Horstenuovi a o ostatních členech výboru sedmi. Nikdo si ani nevzpomene na Rintelena, který byl r. 1934 odsouzen k doživotnímu vězení jako iniciátor červencového puče. Nikdo neví, co se stalo s doktorem Quido Schmidtem, který se pohyboval ve společnosti nacistických vůdců. Profesor Otmar Spann, průkopník hákového kříže v Rakousku, byl zatčen. Nad Seyss-Inquartem, Schuschniggovým hrobníkem, je pan J. Bürckel. Bývalá rakouská armáda má za velitele generála v. Bocka. Rozhlas je v říšských rukou. Vídeňská filmová studia a jeviště zaplavuje proud německých herců. Tisk, pokud ještě existuje a pokud nepodlehli říšské konkurenci, dělají většinou říšští „vedoucí tisku“. Rakouská nakladatelství, nejsou-li insolventní, jsou řízena říšskými odborníky. I v průmyslu se usazují muži „ze starého území říše“, hlavně v průmyslu chemickém, a v těch odvětvích, která souvisí s válečnou výzbrojí. Na železnicích a při dopravě, v cizineckém úřadě - v sociální péči, v obchodě i v odborech, v uměleckých podnikcích i v řemesle roztahují se němečtí naci. Kde bylo volné místo, dostal je Němec. Kde bylo třeba vykonat novou práci, byli přivedeni důvěrníci z říše. A rakouští nacisté hleděli s otevřenými ústy na ten podvod, který byl na nich v pořádku, naprosto samozřejmě a mlčky spáchán.

Dne 11. března sbratřila se nadšeně část vídeňské policie s nacistickými demonstranty, kteří táhli od cestovní kanceláře přes Kärntnerstrasse. Policisté nosili druhý den nadšeně pásky s hákovým křížem. Ale už v neděli a v pondělí 13. a 14. března, objevili se němečtí šupo a převzali pouliční službu. Stranou a nikým nepovšimnutí stáli vídeňští strážníci, kousali se do rtů a vyhýbali se svým „bratřům“. Při domovních prohlídkách, které obvykle prováděl německý policista, německý voják a rakouský úředník, stavěl se Rakušán bez rozmyšlení na stranu podezíraných a odvracel své říšské kolegy od práce.

Nadšeně se vrhli pouliční prodavači na prodej Hitlerových obrazů, stranických odznaků, map a písní. Ale brzy přišli v houfích říšskoněmečtí prodavači a převzali jim kupce.

Stále chladněji, stále více nespokojeni staví se i věřící členové strany z dřívějších dob k dnešnímu rakouskému režimu a jeho působení a říkají tiše, ale srozumitelně: představovali jsme si to jinak. R. K. (Videň).

Dnešní číslo „Přítomnosti“ je pro svůj zvětšený rozsah (68 stran) doručováno v pásovém přebalu. Příští číslo dostanou odběratelé již zase v nové vypravené obálce, v níž posíláme „Přítomnost“ již od čísla 17., na což tímto výslovně upozorňujeme.

Administrace.

*Los třídní loterie
potírá pesimismus*

1.500.000.000 Kč až dosud
vyplatila státní pokladna jeho výhercům!

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Robert Konečný:

QUIJOT.

Zvíře těla překymlo Sanchem časnosti
ale zatím duše bděla
pána na plameni čela
chladný chochol přilby věčnosti

Zarputile harcuje proti návětrné straně
Sancho z žoku smrti uřídá
pána svého nehlídá
ten se chystá zrovna k nové ráně

Sladká věčnost Dulcinea
v mlýnech oblaků
Sancho vytrásl už pytel chvíl
už se k spánku naznak položil
tu z těch oblaků upřeně mu hledí
Quijot do zraků

Z 5. čísla Kritického měsíčníku, které právě vyšlo.

NOVÉ KNIHY

VOSKOVEC A WERICH: PĚST NA OKO. Nová hra repertoiru Osvozeného divadla, jež i v knižním vydání nese název Pěst na oko aneb Caesarovo finale, vrací nás do ovzduší prvních her našich avantgardních herců a dramatických autorů, hef, složených ze scén a nahrávek před oponou a čerpaných z motivů povinné školní četby, zákovských trampot i vtipných nápadů. V nové hře zasadili Voskovec a Werich děj do divadla na divadle a smísili v něm rozkošnou nalivitu Shakespearova Caesara s Homérovou Iliadou, anekdotu o Michel Angelovi s dějepisnou kapitolou o Kolumbovi i s vlastivědným článkem o československém státním převratu 28. října 1918. Na rozdíl od jejich debutu rozmarné West-Pocket-Revue zní však naspođu této nové okouzující hry, obracející na ruby dějiny naše, dnešní politické události a problémy. Hra,

Československo ve vědách duchových

Vědy duchové, totiž obory filosofické, historické a filologické, zaujímají ve výstavbě naší národní kultury místo obzvláště významné, neboť ony až dosud měly a mají vedení v duševním životě národa. Vědami duchovými se náš národ obrodil na rozhraní 18. a 19. věku: jazykozpyt mu vrátil očistěný spisovný jazyk a obohatil jej pro potřeby novodobého života; dějepisectví vrátilo národu povědomí o jeho bohaté a slavné minulosti a tím vypěstovalo jeho vědomí národní a státoprávní a připravilo národ k životu politickému. A česká filosofie dospěla svého vrcholu v Masarykovi, který se jakožto praktický filosof, hlasatel humanity a průkopník demokracie stal jedním z tvůrců a učitelů nové Evropy, a v sociologu Benešovi, který je ztělesněním Masarykova požadavku politiky vědecky založené. Naše duchové vědy mohou se tedy se ctí hlásit o své místo v kultuře národní a mohou se ctí zastupovat národ před ostatním světem.

Miloš Weingart (ve Vědě a životě)

nesoucí podtitul Příběh o divadle na divadle o 19 obrazech, je vyzdobena čtyřmi vyobrazeními scénické výpravy Muzikovy. Stojí brožovaná 15 Kč.

NOVÝ KRITICKÝ MĚSÍČNÍK.

Nové číslo Kritického měsíčníku je uvedeno programovou přímo státi Bohumila Mathesia „Na stráž“, burcuje naši kulturu a její představitele k duchovní ofensivě v osudové chvíli. „Být dnes Čechoslovákem je kus hrdinského osudu — to by se mělo mladým lidem dneška říkat spíš a častěji, než neúderné heslo o obraně demokracie,“ říká Mathesius ve svém statečném článku, který právem stojí v čele tohoto čísla Kritického měsíčníku. Vedle toho čteme tu kritikou a historickou státi Michala Chorvátha Dvacát rokov slovenskej poezie, kritikou státi o básnických sbírkách a edicích z doby poslední od V. Černého, J. Š. Kvapilův informativní Pohled na literární Rumunsko, Černého polemický Výlet na periferii vědy, řadu aktuálních poznámek a anketu o programu kulturních in-

stitucí k dvacítiletí republiky. Číslo, doplněné karikaturou Bidlovou, stojí 3 Kč.

Pro děti předepisují zkušeni lékaři DARMOL, neboť tento se může i v sebe menších dávkách podávat a účinkuje jako mírné projímadlo, aniž by škodil. Děti mají DARMOL rády, poněvadž chutná jako dobrá čokoláda. — DARMOL obdržíte ve všech lékárnách.

Nedávejte dopravní policii příležitost k zakročení. Ani před nehodou, ani po ní. V obou případech nesou vinu ojeté pneumatiky, které již neskýtají takové bezpečí (pro automobilistu i pro chodce) jako nové. Dopravní policie to ví a přísně zakrojuje, kde takové pneumatiky zjistí. Nedejte se zaskočit a obujte svůj osobní vůz co nejdříve novými bezpečnostními protismykovými pneumatikami GRIP Baťa. Buďte s nimi stejně spokojeni, jako tisíce Vašich předchůdců, neboť GRIPPNEU Baťa jsou opravdu bezpečné.

Boh. Mathesius:

NA STRÁŽ!

Ocitlivý analytik a zapisovatel pohybu uvnitř naší společnosti zastaví se jednou s podivem na lince spojující poslední pětiletí, rok 1933 s rokem 1938. Překvapen tu spatří rozestavěný stát, profukovaný všemi bouřkami srážecími se nad Evropou, zabydlený provinciálním obyvatelstvem, schovaným v mezinárodním myšlení tak drahnou dobu za sukně Vídně a nezvyklým na ostré vlny mezínárodní vlnobiti — jak téměř na očích dospívá. Po etapách následujících za sebou takřka ráz na ráz: v lednu 1933 Hitlerův příchod k moci přináší skoro okamžitě vystřílivoň horokým hlavám „nás na pravici i nás na levici“; v roce 1935 sněmovní voľby se svým rovnovážným rozvržením politického radikalismu i konservatismu ukazují na klid v organismu, právě tak jako obecně akceptované následující zbrojení; klidně, snad ve svém plném rozsahu nepostřehnutá, uplynula i nejkritičtější chvíle nejen tohoto pětiletí: obsazení Porýní 7. března 1936; pak molový akord Masarykovy smrti na podzim 1937, který tak silně rozsevučel spodní, legendotvorné vrstvy lidové sensitivity; konečně 12. březen 1938, kdy lid beze slova a mlčky, s jasnou samostatností se šikuje do jedné linie. Věřu, je něco v nejlepší slova myslu vojenského v našich lidech. Wagner kdysi definoval národ jako „das gemeinsame Leiden“ a sociologická kritika mu vytýkala jednostranné pojetí a romanticko-pesimistický příděch. Ale něco na tom je! Tato rovnováha a vyváženost naší lidové základny zavazuje ovšem neobyčejně těžce nejen vedení politické a diplomatické, ale i kulturní křídlo společenské nadstavby. Nemí pravděpodobně, že v dohledné době hrozí ozbrojený útok. Frontální útok na „pařez Ůech“, jak říkával

FEUILLETON

Voskovec a Werich:
SMRT CAESAROVA
ANTONIUS, OBČAN.
— Po malé pause, kdy se dekorace pomalu osvětlí, vstoupí OBČAN s ANTONIEM. —
ANTONIUS: Nepřijemný pohled. To-lika ran do jednoho těla, to nemuselo být.
OBČAN: Co bude teď, Antonie?
ANTONIUS: Co bude teď... jsem rád, že Brutus dovolil, abych promluvil nad Caesarovým tělem.
OBČAN: Co chceš podniknout?

ANTONIUS: Teď mne nech. Je to příliš důležitý okamžik. Musím být sám. Jdi, Jdi.
OBČAN odejde.
ANTONIUS, CAESAR.
ANTONIUS stojí v zamyšlení.
CAESARŮV HLAS z tmavého kouta, šeptem: Antonie... Marcu Antonie...
ANTONIUS poslouchá: Je tu někdo?
HLAS CAESARŮV šeptem: To jsem já.
ANTONIUS zděšeně: Caesar... Ustupuje polekaně.
CAESAR vystoupí ze tmy.
Nemá skorem nic z caesarského ma-

jestátu. Jen chvílemi z hlasu či pohybu blyskne ještě velkolepý diktátor. Je velmi starý. Rozčilení a chvat dnešní události rozrušily jeho již dost ztrhané rysy, roztráslly jeho

imperátorská gesta a zneklidnily generálskou chůzi. Nádherná, ale prostá toga nebyla pečlivě upravena pro slavnostní večer, nýbrž jen ledaž byla a ve spěchu přehozena přes ra-

KDYŽ OPOUŠTÍTE SVŮJ BYT, nemůžete vědět, zdali za Vaší nepřítomnosti nevypukne oheň, nebo se k Vám někdo nevloupá, zdali Vy sám při řízení svého vozu nebo Váš šofér nešťastnou náhodou nebudete mít smůlu, nebo dokonce zdali sami nestanete se obětí nehody. Také prasknutí vodovodní roury ve Vašem domě může Vám nebo Vaším spolubydlicím způsobit škodu, kterou byste byl povinen hradit. Také na cestě můžete přijít o své zavazadlo buď krádeží nebo ztrátou. Nejlépe, když se spojíte s Union, pojišťovací akciovou společností v Praze I., Masarykovo nábřeží 4, filiálky v Liberci, Brně a Bratislavě. Zastoupení v celé oblasti republiky.

Bolesti

hlavy a v kříži, nervosa, nevolnost, hemoroidy jakož i bledá a nečistá pleť jsou často následky špatného trávení. Cíťme se staršími než jsme. Tu pomáhá vždy

Bismarck, by dnes byl příliš riskantní a vyžádal by si příliš velké oběti. Útok půjde asi obkličovací metodou, cestou na Mačarsko a snahu o jeho usměrnění. Zato se, tuším, můžeme těšit na centrální útok oně mohutné, britké a inteligentně vedené zbraně, které se říká propaganda. Zdá se, že můžeme v době nepříteli vzdálené očekávat systematickou bubnovou palbu z pušek, kulometů, děl i bombardů propagandy, palbu nejen ve vlastní zemi, kde se nás bude snažit vyhlédit jako přístihu útočnicka (tomu se říká psychologická příprava), ale i v cizině, kde nebude sledán ani jeden týdeník v Brazílii nebo Argentině, dost nepatrným, aby se do něho nemohla propašovat o nás nevládná poznámka. To nebudou už jen sovětská letiště v republice a letci malující kouřem kladivo a srp nad Vídni a Budapešti, to nebude už jen ideový kontraband pašovaný k nám zdánlivě nevínohouskými cizími filmy — to bude systematická rozkladná práce nejen mezi sudetskými Němci, ale i mezi Slováky, Maďary na Slovensku a podkarpatskými Rusy, to bude důkladné, vědecké všestranné podkopávání důvěry našeho lidu v pevnost našeho státu, důvěry v opevnění, důvěry v armádu, důvěry ve spojení... Budou rozdmýchovány a do běla rozžhacovány — třeba lidmi, kteří si to ani zdaleka neuvědomí... Staré spory politické a polopolitické, historické, vědecké a umělecké, jen aby bylo zaseto pár semínek neklidu.

Jsmo pod lupou Evropy

— a každá chyba i chybička zářimutí a opomenutí, chvíle únavy a neopatrný výrok budou vtrubovány v desateronásobném zvětšení na stránkách evropských novin. Nebude věci a věcičky dost nepatrné a vzdálené, aby nebyla využita mezi námi i proti nám pronikavými znalci masové psychologie. Zkrátka a dobře — můžeme očekávat, že na naši republiku se snesou, rozprašovaný letadly propagandy, celé mraky bacilů nedůvěry a rozkladu, neklidu a záměrného rozrušování.

To všechno můžeme očekávat. Co nelze povolit zvenčí, rozloží se zvnitřku. Případ Rakouska ukázal v malém a na jiném materiálu, jak se to dělá a jaká jsou pravidla Velké hry. První jsou zápasu o veřejné mínění Evropy jsme vyhráli v plném světle a na slunci. Druhé se bude bojovat ve tmě, propagandou nepřítomou, rozstavováním nervů, rozkládáním citové a morální rovnováhy naší lidové základny, která se právě tak skvěle osvědčila.

My, kdo toto všechno předvídáme a tušíme, kdo umíme mluvit a psát, musíme odpovídat. Na ofensivu ofensivou, na vědu vědou, na systém systémem, na důkladnost důkladností, na rozkládání betonovým. Lid si svou první zatěžkací zkoušku odbyl, neodbyla si ji ještě inteligence a intelektuality. Být dnes Čechoslovákem je kus hrdivského osudu — to by se mělo mladým lidem dneška říkat spíš a častěji než neúderné heslo o obraně demokracie. Jsme v boji se systémem tvrdým, bezohledným a nevybíravým, s aparátem vyzkou-

EB 54

Beneš ve fotografii

HISTORIE VELKÉHO ŽIVOTA.
SLOVEM UVÁDÍ F. X. ŠALDA.
96 stran obrazů. Jen váz. Kč 75—

DR. EDVARD BENEŠ:

SVĚTOVÁ VÁLKA A NAŠE REVOLUCE

Nejúplnější historie československé revoluce. I/III.
1872 stran. Váz. 230 Kč
Totéž v lidovém vydání I/III. Brož. 90 Kč, váz. 120 Kč
Dodá každý knihkupec!

»ORBIS«, PRAHA XII, FOCHOVA 62

šeným a rafinovaným. Věříme, že náš systém je lepší, přesvědčili jsme se právě jasně o znamenité únosnosti své lidové základny, jde o to, abychom my, inteligence, každý na svém místě a ve svém úseku

šli na stráž, abychom se nemusili jednou rdít, že jsme selhali v osudové chvíli.

Z 5. čísla „Kritického měsíčníku“, které právě vyšlo.

mena: vypadá skoro jako žebračský plášť.

CAESAR blíž se k ANTONIOVI. S úsměvem: Neboj se, Antonie. ANTONIUS: Co chceš, duchu? CAESAR směje se: Ještě ne, Marcu. Ještě jsem stále živ a zdrav. Nic se nestalo, Antonie. To jsem já, Caesar. Podává mu ruce.

ANTONIUS opatrně ohmatává Caesara: Teď před chvílí jsem viděl tvoje probadané tělo.

CAESAR: To je jen mrzuté nedopatření. Zabili dvojníka.

ANTONIUS: Co říkáš? CAESAR: Ale ovšem. Nic se nestalo, Antonie. Rozuměj. Sám bych k tomu byl nikdy nesvolil, ale Calpurnie — znáš ji — stále se třese o můj život... A ona mi přivedla toho člověka. Bývalý herec, který mne dobře znal — a podobu jsi viděl... zkrátka dal jsem se zvíkat a ačkoliv je mi to proti mysli... ví dobře, že jsem se nikdy o sebe nebál. Snad jsem to dokázal, ne, že nemám strach? Ale člověk věkem zpodobní, zlenoší a když žena stále opakuje svou, naléhá a prosí... párkrát jsem povolil, aby ten dvojník za mne oficiálně vystoupil. Nikdo si toho nevšimnul... Ani tys to nepoznal... A dnes — Calpurnie měla zlé sny — ani Augurové neradili, abych chodil do senátu...

ANTONIUS přerušil tuto nervosně tčkovou řeč: Zůstal jsi doma a poslal ho za sebe do senátu.

CAESAR jako by představoval sám sebe: To, co se stalo, jsem přece nemohl čekat!... Ale vidíš, Antonie, vlastně je to dobře. Vím aspoň, kdo je proti mně. Brutus, Antonie, Cassius, Casca! Nikdy bych tomu nebyl věřil. Ale teď vím, že mám jen tebe. A teď, Antonie, to vezmu jinak do rukou. Byl jsem příliš měkký. Řím teprve pozná, kdo je Caesar... Úzkostlivě. Proč se tak díváš? Chápej, nic se nestalo.

ANTONIUS probere se ze zamyšlení: Ovšem, že se nic nestalo. Jen to, že zabili Caesara.

CAESAR podrážděn: Pořád mi nerozumíš. Caesar je živ. Tady stojíš. Zářakem unikl spiknutí!

ANTONIUS: A co myslíš, že bude, až se to Řím dozví? CAESAR: Bude radost. Lid bude jásat.

ANTONIUS: Ano. Lid bude jásat, až se dozví, že Caesar, kterého miloval, je živ proto, že byl zbabělec a poslal za sebe dvojníka. Lid bude jásat, protože zabili za Caesara dvojníka. A co když se lid zeptá: kdo dobyl Galii? — Caesar anebo jeho dvojník? Kdo překročil Rubikon? — Caesar nebo jeho dvojník? ... A kde je v tom Caesar? Není nakonec Caesarem dvojník a není tenhle skutečný Caesar jen dědek, který je mu sotva z dalky podoben?

CAESAR: Dovol... Caesara přece Řím pozná. Mne poznají moji vojáci.

ANTONIUS: Ti už tě poznali. Viděl jsem je plakat pod sochou Pompejovou nad Caesarovou mrtvolou.

CAESAR: Ty mně pořád nerozumíš, Antonie.

ANTONIUS: Ty nechceš rozumět a nechceš chápat, že Caesar je mrtev, protože ten purpur, který každý znal, ta imperátorská toga, kterou zdravil celý Řím, ta je proděravělá dýkami a zbrocena Caesarovou krví.

CAESAR: To je kus hadru! ANTONIUS: Pleteš se. To byl Caesar a ty jsi kus hadru!

— Pausa. —

CAESAR: ... Vím, já vím, že okolností nejsou příznivé a že je to mrzuté nedopatření... ANTONIUS chladně: To není nedopatření. To je konec.

CAESAR bezradně: Co pro mne uděláš, Marcu Antonie?... Co pro mne uděláš?!

ANTONIUS: Snad jsem pro tebe dělal dost, dokud jsi byl živ. Teď dovolíš, abych byl na řadě já. Teď já chci přijít, já chci vidět a já chci zvítězit.

CAESAR prosebně: Antonie... ANTONIUS zaujat náhlým nápadem, s lehkým úsměvem: Něco bych pro tebe přece mohl udělat. Já z Brutu udělám vraha. A hezky pochovám tvůj purpurový plášť. Recluje:

...já vidím den, kdy si jej Caesar oblék' ponejprv. Bylo to v létě, večer, v jeho stanu, V den vítězství nad kmenem Nervii.

Hle, zde jej projel dýkou Cassius A pak jej natrh' závistivý Casca. Zde bodl jeho milovaný Brutus A jak svou kletou ocel vytrh' ven, Hle, jak šla za ní Caesarova krev. Ta rána byla ze všech nejkrutější,

Neboť, když Caesar spatřil, že bod' též, Tu nevdekl, tvrdší, nežli zbraně zrádců Jej přemohl a velké srdce puklo... CAESAR mezitím znaveně odeděl, nepozorován ANTONIEM. OBČAN vstoupil: Antonie. ANTONIUS lekne se: Co?... Ne potkals nikoho? OBČAN: Ne. ANTONIUS: Snad se mi jen něco zdálo. — Co je? OBČAN: Čekají na tvou řeč. Opona. Ukázka z knižního vydání hry Pěst na oko, kterou hrají s úspěchem v Osvobozeném divadle.

Restaurant mimo pevninu

— a přece v Praze!

Chcete-li prožít chvíle originálních požitků — přijďte, prosím, do přístavu na Palackého nábřeží. Kotví tam dvě nejmodernější sesterské parolodi, nedávno slavnostně křtěné. Jsou volně přístupné. Najdete tam noblesní kavárničku, restaurant, lodní bar se skvělým parketem, vinnou jizbu a elegantní společenské salony. Vše luxusně zařízeno, s mistrně řešeným osvětlením. Všude dobrá společnost.

Když je teplo, užijete chladivého čerstvého vzduchu. Když se ochladí nebo začne pršet, budete dokonale chráněni.

Přijďte se již dopoledne slunit na vzdušných palubách — v poledne na oběd — odpoledne na kávu, přečíst si noviny — večer na večeři, na víno, na pivo, na hudbu, na tanec!

Přijďte užít života do zajímavého podniku, který se stane místem vašich příjemných chvil.

Je to

Zavadilův lodní restaurant

Palackého nábřeží, poblíž Jiráskova mostu.